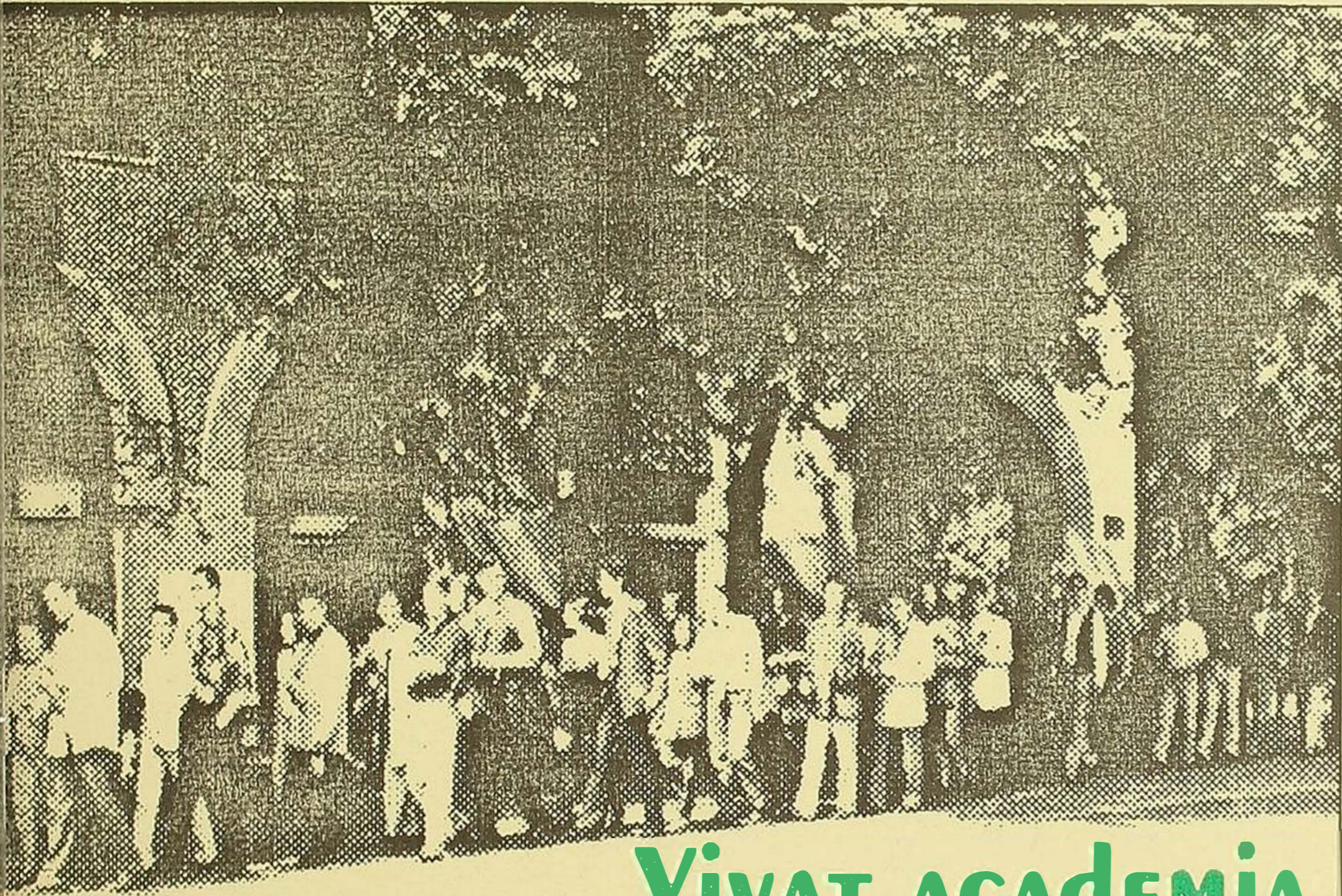

subotički dvotjednik

Godina II. • Broj 48 • 18. svibnja 1996. • Cijena 2 dinara

VIVAT ACADEMIA

ovoga svibnja iz subotičke Gimnastije najstarije u sadašnjoj Jugoslaviji, creule su ka našoj Agori, prelijepom aralnom trgu, kolone maturanata s ećem u jednoj ruci, a drugom rukom i ci para, djevojka do mladića, pjeva- u Gaudeamus igitur izazivajući suze i ma roditelja i naklonost svih su- ana.

lavina lijepo mladosti predstavlja ast svijeta, jer svijet je cijeli tog trena ov i tako treba biti. Oni su nam

među inim jedina nada u obrani grada od vala svakovrsnog primitivizma koji nas nemilice zapljuskuje. Znam da svi ti mladi žele promijeniti svijet nabolje, i u tome ih svi podržavamo, i kad smo skeptični, jer na mladima svijet ostaje.

Zato zapjevajmo s njima zajedno u godini jubileja te škole, **Vivat academia, vivat profesores** (jer ti slabo plaćeni ljudi su zbilja entuzijasti edukacije). Živjeli!

Milivoje Prčić

Obilježen Dan pobjede

Polaganjem vijenaca na Spomenik žrtava fašizma, govorima predstavnika SUBOR-a, te prigodnim kulturno-umjetničkim programom obilježen je u Subotici 9. svibnja – Dan pobjede, kada je i zvanično završen II. svjetski rat. Ispred Skupštine naše vijenac je položilo izaslanstvo na čelu s predsjednikom Józsefom Kaszom. Osim njega, vijence su položili i predstavnici subotičke Židovske općine, veleposlanstva Ruske Federacije, OO SPS-a, Jugoslavenskog demokratskog pokreta, DSHV-a, VM-a, te učenici OŠ „Duro Salaj”. U ime boračke organizacije govorili su i učitelj ko Radonjić i Imre Kovács, a učenici Gimnazije „Svetozar Marković” i Omladinski zbor, pod ravnanjem Mátyása Murényija, izveli su prigodan kulturno-umjetnički program. Nakon toga, delegacije su otišle do spomenika pogunulih ruskih vojnika na Pravoslavnom groblju.

(k. c.)

U SKC „Sveti Sava” u Subotici „Špansko veče” - most prijateljstva

Srpski kulturni centar „Sveti Sava” u Subotici ovih dana organizovao je veče posvećeno kulturnom stvaralaštvu Španije pod nazivom „Špansko veče”. U prepunoj svečanoj sali, zdanja Dušana Radića, prisutne je zabavljala grupa: „Tablao Flamenco” iz Subotice, koja je izvodila španske igre. Za ovu kulturnu manifestaciju Centra odazvali su se pozivu i Hoze Miguel Palasios, ataše za kulturu i štampu ambasade Španije, i Karlos Ferera, otpravnik ambasade Meksika u Beogradu. U okviru programa prikazan je dokumentarni film: „Genije zvani Goja”, povodom proslave 250 godišnjice rođenja španskog slikara. U muzičkom delu programa nastupio je Saša Štulić, tenor, u pratnji Janoša Horvata na klaviru, a za uživanje temperamentnog španskog plesa pružila je sve od sebe folklorna grupa „Tablao Flamenco”.

Ataše Ambasade Španije ocenio je ovaj program uspešnim za uspostavljanje dalje saradnje i gradnje mosta prijateljstva.

Patricija Rašiti

100 godina dvije crkve Izložba dokumenata

Dvije subotičke crkve, sv. Jurja u Senti i sv. Roka u Keru, ove godine obilježavaju 100 godina od kada su izgrađene. Jedna od manifestacija iz bogatog programa obilježavanja ove značajne obljetnice, koja će trajati cijelu godinu, je i zajednička „Izložba dokumenata i eksponata” ove dvije crkve. Izložba je otvorena u vestibulu Gradske kuće u subotu 11. svibnja, a trajat će do kraja ovoga mjeseca.

(k. c.)

Kul

Približavanje

Stidljivo, bez pompe i velike svečanosti, ali u nazočnosti visokih dužnosnika SR Jugoslavije i Republike Hrvatske, otvorena je početkom svibnja auto cesta Beograd – Zagreb, nekada jugoslavenska „žila kucavica” zvana još i autoput „Bratstvo-jedinstvo”. Također, otvoren je i stavljen u funkciju i Jadranski naftovod. Nakon pet godina zastoja u civiliziranom općenju, seheljubivog zatvaranja i infantilne težnje da se drugi pokore, i to putem krvi, počeli smo se ponovno jedni spram drugih otvarati i međusobno približavati. To zaslužuje itekakve pohvale. Ali samo neka bude oprezno, da ne bi prena-glili. Kao što smo u povijesti to već nekoliko puta i sramno pokazali.

Tomislav Žigmanov

Mrzim...

(„Miris jednog Subotičanina“, „Žig“ broj 46)

Pravom na demokratski dijalog zahtevam da se ovo pismo objavi u vašem „dvojtjedniku“.

– Prvo: Baš mi je lično veoma drago što sam svojim pisancem „Nezavisnom“ pomerio malo nečije dupe. (Ima tu nešto) I to ne bilo čije, nego Vojislava Sekelja lično. (Za njega kažu da je „veliki Hrvat“ – kud li beše pre 91?.)

– Drugo: Onaj „nesretni“ Bubalo ne piše kako gosp. Sekelj kaže: „Iz ljudskih pobuda“, već se verovatno radi o prostoj matematičari: ako Hrvati u Vojvodini osnuju „vijeće“ i preko njega budu štitali svoja prava, onda bi bilo normalno da i Srbi u Hrvatskoj osnuju nešto slično, ne bili iskamčili koju mrvicu sa razbucanog hrvatskog stola, al' to će teško ići, jerbo' i tamo „miriše“ po nečijem dreku. Lako je Bubalu ovde podržavati osamostaljivanje Hrvata. Što to nije radio tamo; sad ne bi bio toliko „nesretni“.

– Treće: „Činjenica da netko poznaje nekoga“ itekako mu daje pravo da sudi, sviđalo se to Sekelju ili ne.

– Četvrto: Citat: „Eto što od ljudi „ispadne“ kad ih pustite da budu ono što sami hoće“.

Pitanje: Ko to ima pravo da „pusti“ nekoga da bude ono što hoće? „veliki Srbi?“, „veliki Hrvati?“ „veliki brat?“.

– Peto: Politički miris „velikog Beograda“, „demokratskog Zagreba“ ili „jadnog Sarajeva“ uopšte me ne interesuje, ustvari najviše bih voleo Vojvodinu bez ikakvih političkih mirisa: ni srbijanskih, ni mađarskih, a bogami ni hrvatskih. Nek' svako briše svoje dupe, jedino tako može pouzdano znati da li je čisto.

– Šesto: Istina je da sam „mrzitelj“! Mrzim i Srbe i Hrvate i Mađare i sve ostale koji bi političkom aritmetikom da sabiraju, oduzimaju, množe, dele... Svi dobro znamo kuda to vodi. Običnim ljudima pun je..... takvih.

– Sedmo: Sekelju – lično: ma koliko se bojiš Hrvoja – Srbića – Pište, i ma koliko se noću budiš znojav (i usran), od njega ne možeš pobeći, on bitiše u tebi. Ajmo' to malo analizirati:

Vojislav – staro srpsko ime

Sekelj (Székely) – mađarsko prezime

Činjenica što se osećaš baš Hrvatom, a ne Kinezom ili Eskimom, dokazuje da si naseo. Jer Kinezi i Eskimi u Vojvodini još ne „vijećaju“ – srijećom!

– Osmo: Neka vas ne uzbuduje rečnik koji koristim, ja ga još nisam menjao.

Hrvoje Srbić – Pišta

za sve i za ništa

P.S. Sekelju, osobno nije me uopće briga koliko čijesto vam izlazi dvojtjednik, niti kako ga po kakvoći izvolijevate pisati (mijesece također!), dapače silovitim eksponiranjem, za ovu srijedinu stranoga govora, prosto pučanstvo ne može vas razumijeti.

Kopije pisma poslate:

– „Nezavisnom“

– „Subotičkim novinama“

– „Vremenu“

– „Žigu“

Srdačno vaš

H. S. P.

(Tekst je u cijelosti prenijet bez ikakvih korekcija)

Avlijaner ideologija

Oker pisamce stanovitog gospodina Hrvoja Srbića - Pište svojom formom i stilom ne zaslužuje veću pozornost. Dvojili smo, istina, u uredništvu objaviti ga ili ne. Onda sam u po burne crne noći odlučio da ga objavimo i to baš na ovome mjestu, s obzirom na sam sadržaj epistole. Ono je opasno, ne samo po sebi, nego što upućuje na ljude koji su svojom liht sviješću najveći krivci, što je ovaj rat bio tako užasan. To H.S.P. nema čime shvatiti i ne upućujemo prijekor njemu.

Nećemo ići redom, jer Vaše pozivanje na demokraciju je uvreda i za sam pojam demokracije. Veze nemate! Dalje, čovjek koji ima proliv misli u glavi u ruci sanja krv, nož, meso, osvetu. Upravo avlijaner ideologija i mutna svijest o sebi dovodi do rata, jer je podložna svim vrstama manipulacije.

Dali za mene kažu da sam „Veliki Hrvat“ mene ne zanima, i pitanje gdje sam bio prije 91, je pogrešno. Za mene je pravo i bitno pitanje, kako s takvim ljudima, mislima, stanjem svijesti, rječnikom i govorom u dvadeset prvo stoljeće. Nisam uplašen ni u snu kako imputirate. No, kako Vi ne čitate knjige nego iščitavate tuđe pelene sam zabrinut. Takva svijest priprema novi rat.

Gospodin Ratko Bubalo ipak piše iz ljudskih pobuda i razložno, a ne gastritisno kao Vi, mada je i to ljudska „potreba“ ali s prazni na drugom mjestu.

Formiranje nacionalnog vijeća, bilo čije nije nikakvo osamostaljivanje, već nešto sasvim drugo. Recimo poštivanje demokratskih načela jednog kolektiviteta.

Vaša teza iliti činjenica „da neko poznaje nekog itekako mu daje pravo da sudi“ je opasna. Opasna iz razloga jer to da poznate komšiju i da mu na osnovu toga imate pravo suditi znači da imate pravo i ubiti ga s obzirom da presuda može biti smrt. Što se na žalost, u ovome ratu i pokazalo. Za danas Haag i ima posla s onima koji su ubijali, jer su nekog samo poznavali.

Da mrzite Srbe i Hrvate i Mađare i sve ostle koji bi politički itd... ide u prilog mojim razmišljanja. Vi mrzite sve, a čovjek je htjel to mi ili ne ipak politička životinja. Međutim Vi i Vama slični sa mislima iz stražnjice, ne možete politički misliti. Stoga ste obično prijavili izvršioce nečega što generalno supsumirate pod pojam politike. Stoga je za Vas politika aritmetika, broj, žrtava, mrtvih ranjenih. I normalno da želite Vojvodinu bez politike i kulture i nacionalne svijesti samoj sebi. Konačno, i na žalost, zahvaljujući takvima ona to i postaje.

Da je Vojislav staro srpsko ime, a Sekelj mađarsko prezime ima veze sa nacionalnim opredjeljenjem kao šašavo lajanje kera na mjesecinu.

Vaš post scriptum je rječit. Ako Vas već nije briga: „koliko čijesto vam izlazi dvojtjednik, niti kako ga po kakvoći izvolijevate pisati“ nemate pravo uobražavati da poznajete puk. Jer ako nas on ne razumije, kako zamjećujete, puk zacijelo ne govori jezikom kojim govorite Vi i vidi se da govori još niste mijenjali.

P. S.

Pitanje, zašto pišete „srdačno vaš“? Niste naš, a ne vjerujem ni da će se drugi otimati za Vas, jer ste pokvarljiva roba. Samim tim što se „demokratski“ ne smijete ni imenom ni prezimenom javno predstaviti, nego se krijete iza vlastitog mirisa, brkajući pri tom funkciju glave i stražnjice.

Vojislav Sekelj

Čestitamo

U ova tužna i oskudna vremena, kada duša kroz odnos koji se u odnosu odnosi a smirenje i utjehu nalazi u nečem drugom; kada teško nalazi put i mjesto do savjesti, raspravljalo se ipak o Platonovom dokazu o njenoj besmrtnosti. Nije zatajila duša, izgubio se to čovjek, koji je kod nas natjeran razmišljati o kruhu; čovjek više sebe ne doživljava niti poima kao odnos, nego se bez traga gubi, iscrpljuje i prazni u funkcijama. Stoga je bilo ugodno i pravo zadovoljstvo slušati obranu diplomskog rada na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu gospodina Tomislava Žigmanova s temom „Platonovi dokazi za besmrtnost duše i pitanje etike“ pred komisijom: prof. dr. Milenko Perović dr. Lazar Vrkatić i asistentica Eva Kamerer, kao i njihovo izlaganje, te argumentaciju pred oko 30 nazočnih.

Po riječima članova ispitne komisije bio je to jedan od najboljih radova napisanih na tom fakultetu u posljednje vrijeme. O tome znakovito govori i lapsus dr Perovića, izrečenog na samom otvaranju obrane: „Prisustvujemo odbrani doktorske disertacije kandidata...“. Na upozorenje članova ispitne komisije da je ovo diplomski rad, profesor se ispričao. No, mi ostajemo u nadi i uvjerenju da to nije bio lapsus nego prejudiciranje za našega budućeg doktora filozofije, među Bunjevcima prvog

Žig broj 48

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog i odgovornog

urednika: Tomislav Žigmanov

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Nela Skenderović, Dragan

Vidaković

Korektor: Mirko Kopunović

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

Crtica o povijesti (III.)

Ali, krajem sedamdesetih, na inicijativu Ale Crnković ponovno se oživljava rad sa stankama. Osniva se sekcija pri školi, organiziraju se izložbe po Jugoslaviji, a nakon toga i I. Kolonija naive u tehničkoj sali, koja se održava bez prestanka od 1986.

Dakle, kulturni život u selu odvija se stalno oko Gupca. Nesumnjiv je njegov doprinos u organiziranju emisije „Znanje i vještina”. Početkom osamdesetih aktivira se rad Dramske sekcije. Postavlja se na scenu i izvodi „Katica”, „Albina mijana”... U miru se filmski okrug „Amaterski član”, koji vremenom prerasta u Dilettantsku pozorišnu družinu „Lucija”. Oko njih se okupljaju kreativni mladi ljudi, koji rade na više stvaralačkih polja. Izdaju se saske foto-novine, samostalno priređuju kazališne komade, snimaju amaterske filmove... Stižu i priznanja.

Veći dio članova Društva na svojoj redovitoj skupštini koja je održana 17. ožujka 1991. odlučio je vratiti Društvu prvotno ime u svoj naziv. Dakle, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Matija Gubec”, kojega i danas nosi. Ova odluka je uzrokovala da jedan dio članova napusti Društvo, ali ono unatoč svim problemima nastavlja uspješno raditi. Društvo danas broji preko 30 članova koji su okupljeni u sedam sekcija. Oni nastoje raditi na tragu svojih djelatnosti, na očuvanju, njegovanju i stvaralačkom razvoju kulturne baštine svih „dida i majki”, a da u tom svojem plenu nastojanju ne zanemare niti one druge koji s njima u susjedstvu žive, kao bi ih na taj način bolje upoznali radi kvalitetnijeg suživota.

Zaključimo, u proteklih 50 godina rad HKPD „Matije Gupca” bio je velik i hvale vredan. On je pozorno odgojena luč koja ispliva i vrca stalnim oplemenjivanjem života i naslijeđa žitelja Tavankuta. Istina, nekada je tomu bilo više uspjeha u rezultatima rada, a nekada manje, ali je naš Gubec uvijek bio glavni nosilac kulturnih događanja u Tavankutu, čuvar tradicije i očuvatelj Tavankučana, te matica koja je okupljala i nukala čovjeka da i kroz stvaralački čin uresi svoj život i svijet oko sebe. To samo treba i nadalje ostati, na čemu ćemo mi i nastojati zbog svih onih koji su stvarali HKPD „Matija Gubec”.

Temelj rada, koji je pročitao na otvorenju proslave 50 godina HKPD „Matija Gubec” u Tavankutu 13. travnja, čine manje publikacije Društva)

Otvorena „Zavičajna galerija dr. Vinko Perčić”

Čekao sam dugo

*Sizife, za to teško breme
odvažnost tvoja potrebna je!
Mada sam srčan, vidim da je
Umetnost duga, kratko Vreme.*

Treba biti prisutan, i to prisutan u trenutku kada se umjetničko djelo rađa, kada nastaje. Ali kako, kada, zašto, umjetničko djelo nastaje tajna je kojoj ćemo se sizifovski vječno kroz osmišljavanje postojanja vraćati, shvaćajući, mada ne i dokučiti, da je umjetnost duga, vrijeme kratko. A tko u čvor života veže duljinu i kratkoću trajanja, omogućuje sebe s onu stranu trenutka puke prolaznosti. Čovjek koji je imao potrebu prisustvovati radanju djela (ne samo kroz svoje portrete) i duljinu i kratkoću, kroz sakupljanje, vezati u čvor postojanja bio je dr. Vinko Perčić.

U nedjelju 5. svibnja u ulici Maksima Gorkog 22 u prisustvu velikog broja Subotičana i njihovih gostiju otvorena je „Zavičajna galerija dr. Vinko Perčić” u kući koju je ovaj pjesnik kolekcionarstva darivao sa svojim umjetninama gradu.

Otvorenjem galerije Subotica je obogaćena za poetiku prostora, a dr. Vinko Perčić postao prisutan u ponosu njegovih sugrađana.

Otvorajući izložbu gradonačelnik József Kasza na neki način otklanja sjenku koja nije dopustila da popularni liječnik postavku slika vidi u svom rodnom gradu gdje je nastajala i radala se. Sve to zahvaljujući bivšim kanalizacionim ideolozima i naprsloj vodovodnoj cijevi. Nedokučivi su putevi lijepog. I tako, zbirka se dijeli na dva dijela: veći dio zbirke u vlasništvu je Strossmayerove galerije u Zagrebu, a manji, sada zahvaljujući razumijevanju lokalne samouprave, napose samoga gradonačelnika ugledala je radost očiju ovih dana, i sve to u vremenu koje nije bilo sklono umjetninama. No, Subotica i tu pokazuje svoju veličinu i obvezu. Obraćajući se nazočnima dopredsjednica grada Stanka Kujundžić s ponosom i pravom naglašava: „Mi svi ovu galeriju moramo shvatiti kao nešto što predstavlja nas Subotičane, našu prošlost i našu bu-

dućnost”. U svom inspirativnom govoru povjesničar umjetnosti Bela Duranci kaže: „Kolekcija dr. Vinka Perčića je kompleksna, složena, višeslojna kolekcija jedne paorske ravničarske varoši, koja je na prekretnici vekova, u razdoblju svog povarošenja, u sebi imala neku posebnu energiju koja je uticala i na ljude. Jedan od takvih ljudi bio je i Vinko Perčić, koji je osećao, kao građanin, potrebu za lepim... Konačna realizacija otvaranja zavičajne galerije, na način koji je ostvaren, potvrda je evropskog duha grada”. Odvjetnik Bela Ivković, donatorov pravni zastupnik, sada u funkciji predsjednika HKC „Bunjevačkog kola” između ostalog je rekao: „Ispred HKC 'Bunjevačko kolo' želim reći da smo mi u Centru izuzetno ponosni što je kao član Inicijativnog odbora za osnivanje a zatim i kao osnivač, tada Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva 'Bunjevačko kolo' 1969. i 1970. godine sa nama bio i primarius dr. Vinko Perčić”.

Ovom prigodom tiskana je bogata monografija „Donacija dr. Vinko Perčić – umjetnine zavičajne zbirke”, u nakladi Gradskog muzeja.

Na realizaciji ovog projekta nesebičnim zalaganjem angažirali su se Grgo Francišković, Olga Šram, Ana Lacković, Ivan Romić, Milka Mikuška i Goran Bolić. Pohvalu zaslužuju „Birografika” koja je katalog tiskala i „Yumol” koji je radio na uređenju prostora.

Navedimo i riječi samog donatora „Čekao sam dugo u svom rodnom gradu i nadao se da će bar neko učiniti nešto konkretnije i primiti moj poklon”. Citat dovedimo u svezu sa stihovima Baudelairea: „Umjetnost je duga Vreme kratko, pravda dostižna, a ideologije prolazne, često po umjetnost pogubne”.

I na koncu, poželimo da se cijeli prostor obogati i drugim sadržajima, jer takav kutak u gradu sam po sebi pruža mnoge mogućnosti. Time će galerija dr. Vinka Perčića biti prisutnija, a mi bliži doživljaju koji zbirka nesebično nudi.

Vojislav Sekelj

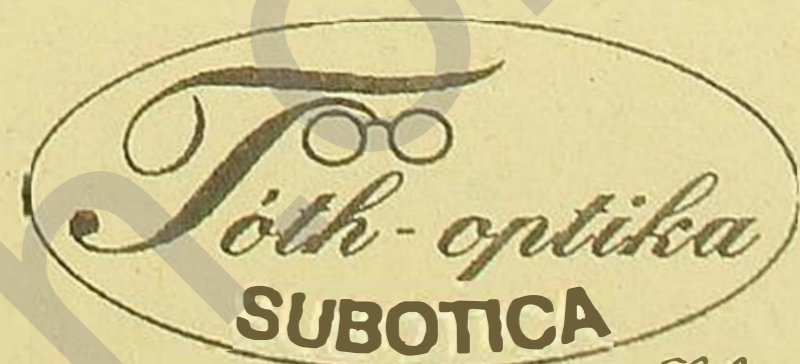
Konstituiran Regionalni odbor RDSV

Usklađivanje aktivnosti

U nazočnosti delegata iz Sente, Kanjiže, Ade, Čoke i Subotice, te Aleksandra Popova, predsjednika Izvršnog odbora Reformsko-demokratske stranke Vojvodine, konstituiran je 10. svibnja Regionalni odbor ove stranke. Pored gore navedenih općina u ovaj će Odbor ući i Bačka Topola, Novi Kneževac i Mali Idoš. Osnovni cilj ovoga koraka objedinjavanja općinskih odbora, po riječima Blaška Kopilovića dopredsjednika RDSV-a, je podsticanje i usklađivanje cjelokupne političke aktivnosti stranke u regionu „Sjeverna Bačka”. Za prvog predsjednika RO RDSV „Sjeverna Bačka” izabran je Károly Körmöci iz Kanjiže, a za dopredsjednika Đerdika Temunović iz Subotice. Drugi će dopredsjednik, kojega „daje” Sen-

ta, biti izabran na sljedećoj sjednici RO u Senti sredinom lipnja, na kojoj će biti riječi o aktualnim političkim prilikama i priprema za izbore.

(t. ž.)

Subotica
Tel. 51-045 Maksima Gorkog 26
Radno vreme
Radnim danom 9.00-12.00
16.00-19.00
Subotom 9.00-12.00
Radno vreme očnog lekara
Radnim danom 17.00-19.00

ELEKTRO-MIX

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMAĆINSTVO

Tel: 024 / 35-174
Sonje Marinkovića 31

MIX
SUBOTICA

DVO(TV)JEDNIK

Primanje nacarta dokumenta o rješavanju pitanja manjina i razgovorima o tome u Birou SRJ u Zagrebu, koji su nastavljeni u Ministarstvu spoljnih poslova u Beogradu, faktički smo mi Hrvati u SRJ priznati kao nacionalna manjina, a de iure će uslijediti kroz koji dan kad g. Granić dođe u Beograd na sastanak s g. Milutinovićem, jer će naš problem biti riješen u „paketu” s ostalim pitanjima normaliziranja odnosa SRJ i Republike Hrvatske. Možda me oko vara (kratkovid sam), ali na slikama je sve tužnija naša ministarka s Palića, koja će sada stvarno moći da se slika! Ako guverner traži smjenu predsjednika vlade Kontića, onda ćemo i mi valjda moći tražiti da nam interese ne zastupa patriotkinja iz Békéscsabe. Minuli su Margo bali...

Žig

Narod se ponovo događa, ovog puta u kontra smjeru, tj. sam za sebe mora se boriti za koranicu kruha. Niš, Kragujevac, Rakovica osvješćeni od bajatih nacionalnih transparenta – sada nose nekakve druge i traže posla redovnih nadnica. Te ljude ne zanima redoslijed koraka o prijemu ili o ne prijemu u MMF, a još manje Zjuganov i problemi ne(ujedinjene) balkanske ljevice. Srbija se počela talasati u izbornoj godini, pa se zato moguće velelepno proslavio 13. maja – Dan osnutka OZNE, s polaganjem vijenaca Rankoviću i Kreunu, uz uniforme novopro-

moviranih generala policije, pa nek se sad Vuk, Vesna, i Dinda misle. Bog je visoko, a batina je tako blizu...

Žig

„Jedrenje” internetom može pružiti zaljubljenicima informatike neočekivane susrete s rasistima, KKK, spolnim izopačenjacima, receptima za kolače s marihaunom, i pravljenje bombi kao i učenja Jehovinih svjedoka. Ukratko, ograda nikakvih nema, niti granica, i taj „autoput” će srušiti mede među državama, a ideološke žurnaliste diktature – crvena „Borba”, „Jutitika”, a o RTS da ne govorimo, neće baš dobro stajati među konzumentima informacija idućeg milenija. Neće biti više tajni i jednomylja, pa ko izdrži izdrži! Nevolja je što pristup objektivnom informiranju i košta, a malo treba i znanja da se informacije pakupe, pa se sirotinjske države s polupismenim pučanstvom baš i ne boje previše 3-5% intelektualaca koji će sve znati. Ostala raja će dobiti porciju TV Dnevnika, bonove za struju, jednu penziju od preklane, svinjske polutke smrznute i tko zna gdje i tko zna kad, obavezno spojene neradne dane, možda i novčanice od 500.000.000.000. dinara; tj. malo radi, malo krađi i malo se Bogu moli – pa lijepo živi! Sve znamo, al' nam ništa ne pomaže!

Milivoje Prčić

Održan tečaj o manjinskim pravima Izostanak druge strane

U organizaciji subotičkog Otvorenog sveučilišta i Saveza za zaštitu ljudskih i manjinskih prava „Ravnopravnost” iz Subotice, 12. svibnja održan je jednodnevni tečaj na temu „Multietničko društvo i prava nacionalnih manjina”

Prvo predavanje održao je akademik Tibor Váradi na temu „Zašto je zaštita prava nacionalnih manjina potrebna Jugoslaviji?”; drugo predavanje je bilo dr. Konstantina Obradovića, iz Beograda, naslovljeno „Manjinska prava”. On se posebno osvrnuo na problematiku reguliranja prava manjina u dokumentima Ujedinjenih naroda i dru-

gih međunarodnih institucija. Treći predavač dr. Vladan Vasiljević vispreno je govorio o temi „Funkcionisanje ustanova pravne države i ostvarivanje zaštite manjinskih prava”. Četvrto, posljednje predavanje održao je mr. Tamás Korhec, odvjetnik iz Subotice, s temom: „Sloboda pojedinca i specijalna prava nacionalnih manjina”.

Inače, tečaj je bio namijenjen zaposlenima u pravosudnim ustanovama, organima lokalne samouprave, državnim organima, odvjetnicima, novinarima, predstavnicima političkih stranaka, nevladinih i humanitarnih organizacija, kao i svim zainteresiranim za problematiku manjinskih prava. Svim predavačima postavljana su mnogobrojna pitanja iz oblasti tzv. manjinskih prava, te o problemima njihova „reflektiranja” kako na lokalnom planu, tako i na širem; na cjelokupnom području SRJ (AP Kosovo i Metohija, Sandžak i AP Vojvodina).

Iako je tečaj vrlo dobro posjećen, vidan je bio izostanak aktualnih predstavnika vladajuće partije, te Sjevernobačkog okruga, sudaca Općinskog i Okružnog suda, okružnih i općinskih javnih tužitelja (uz jedan iznimni i častan izuzetak) što je pokazatelj pomanjkanja, ili čak neimanja „sluha” za ovu problematiku, koji onda ne dovodi do toliko potrebnog dijaloga.

(opafü)

Kultura dijaloga: Sterilnost frustriranih „predavača”

Diskusije Blaška Gabrića, gospodarstvenika i političara, na javnim skupovima po pravilu, kao prvu reakciju, izmamljuju osmjehom na licu. Za to je, prije svega, zaslužna kombinacija njegovog sočnog jezika i lokalnog naglasaka kao originalnog pratioca jezgrovitih i britkih misli. Ali, nakon prvog dojma, upravo na temelju posljednja dva pridjeva njegove tvrdnje otkrivaju znakovitu ljepotu kondenzirane misli i snagu logičnog rasuđivanja. Na žalost, naprijed rečeno ne odnosi se i na najveći dio sudionika subotičkih tribina, seminara ili predavanja.

TO JE DJELO IZVAN KATEGORIJA... NEŠTO VEŠTAČANSTVENO... MALO CE IH BITI KOJI CE GA SHVATITI... MI UMJETNICI UBAVILJENA BICA... ZA NAS JE PONEKAD NAJBOLJE DA BUDIMO IZOLIRANI, DA SE POSVETIMO SAMO SVOJIM UMJETNOSTI...

Postalo je već pravilo da pojedinci, nakon uvodnih izlaganja gostiju, dio predviđen za diskusiju ili postavljanje pitanja iskoriste za elaboraciju svojih uglavnom nesređenih, nepripremljenih, a dozlaboga dugačkih, nesli i tako ostatak skupa, a prije svega uvodničare, dovedu u jednu mučnu situaciju „jednog predavanja”. Tako se i bez duljeg razmišljanja može, pored osnovnog pitanja „što je htio reći”, postaviti i dvojba nisu li javni skupovi ovakve vrste zapravo ordinacija za liječenje vlastitih frustracija? Činjenica da to uglavnom dolazi iz visokoobrazovanih krugova dosadi pridodaje i prizvuk tuge. Nemogućnost sja za miniranje dostojanstva skupa i gotovo bezobrazno rabljenje vremena pada i na li organizatora, koji (podliježući autoritetu lokalnih „intelektualaca”, valjda) bez jasnih pravila dopuštaju „filozofski” ekvilibrizam neslučenih granica. Sve to skupa običnog sjetitelja, željnog nove misli i na osnovu nje dijaloškog izazova, obeshrabruje, pa čak i tjerava na takvog mjesta s gorkim osjećajem izgubljenog vremena, a samim tim i smisla upriličavanja čak i najizazovnije manifestacije.

Ovo tim više što i predstavnici vlasti imaju bar jednu zajedničku crtu s „minerima ovakvih skupova. Naime, i pored redoviti poziva koje dobivaju arogantno se o njih oglašuju i tako htjeli – ne htjeli tribinu primjerice, pretvaraju u skup sličnomišljenika dajući mu time poraznu dimenziju ne moći, apatije i sterilnosti.

Fritz von Krügel

„Jubilej u političkom vrtlogu“

promjenom službene politike, mnogo toga promijenilo u ranije samoproklamiranim subotičkom „nedeljniku najboljih afera“, a sada „listu severnobačke regije“, ostaci starih ideja, na žalost, prosežu i danas, kao uostalom, i u politici.

Iako je izgledalo da se jedna njihova novinarka manila pera od „pisanja“ o gradskoj gimnaziji (osobito nakon nastupa u javnosti Anila Hegedúsa i Lászla Magyara koncem prošle godine kada su u interview „Subotičkim novinama“ iznijeli neke od najnovijih podataka arhivskih istraživanja – među ostalima i da je u gradskim protokolima iz 1811-ih doslovce korišten i termin **gimnazija**) nedavno je u „Danima“ ponovno počela „pisati“ nešto na tu temu, a čak je i naslovnica novina bila posvećena istoj temi.

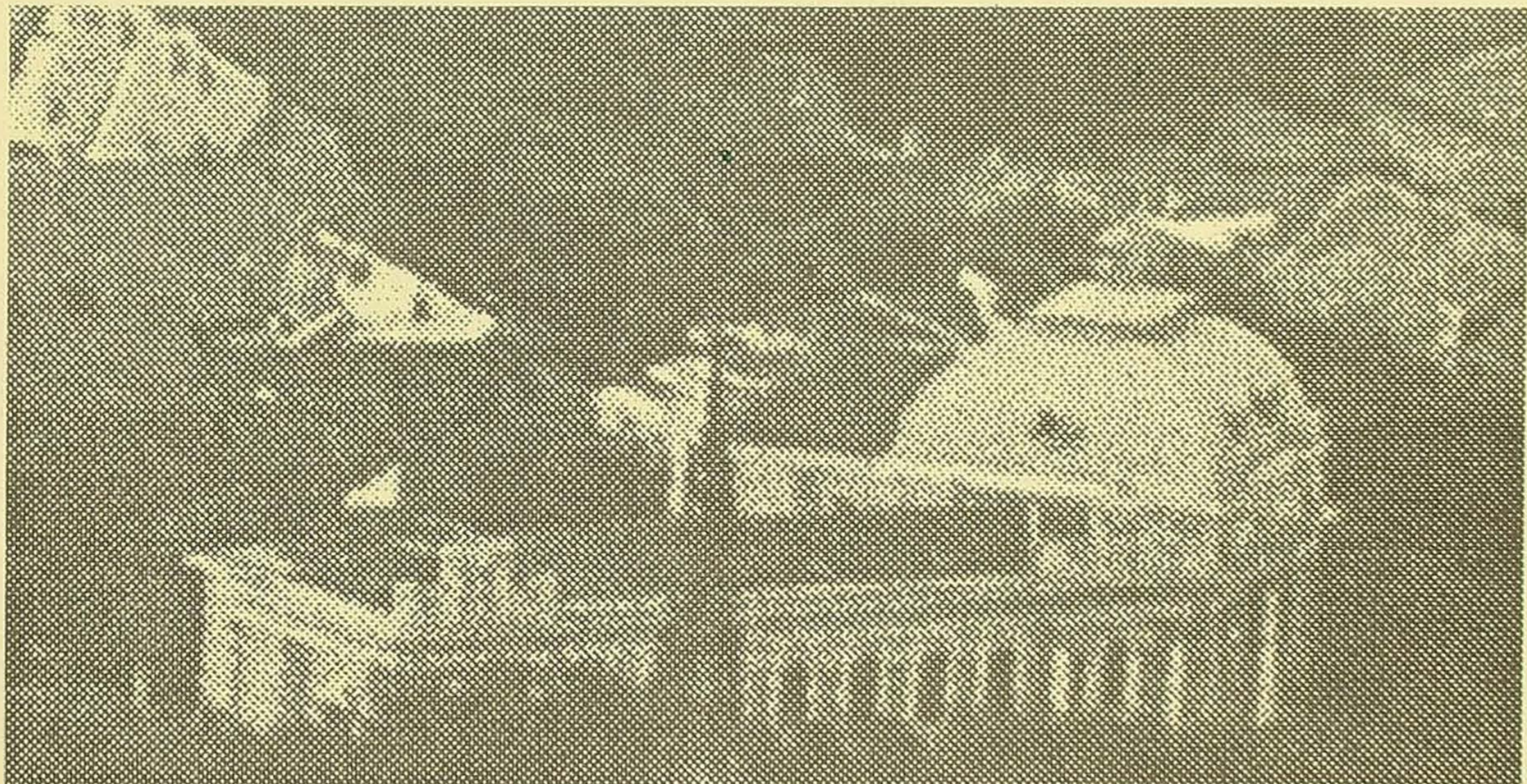
U stvari, u cijelom napisu ništa novoga. Naslov je „Jubilej“ (sic!), naslov je „Jubilej u političkom vrtlogu“, a poseban je „biser“ podnaslov – „Šta ćemo iduće godine slaviti: 175. po veća gimnazije ili srednjoškolskog obrazovanja“. Najzanimljivija je svakako terminologija iz podnaslova, oko koje se „vrti“ čitav „članak“ – dakle, razdvojeni su pojmovi **gimnazija i srednjoškolsko obrazovanje**. Oko njih se „vrti“ i kompromis između republičkog prosvjetnog ministarstva (na čelu mu je Dragoslav Mladenović koji je pred nekoliko mjeseci u Subotici iznio svoje mišljenje o gradskoj gimnaziji) i općinskih vlasti, premda nije jasno kako su i zašto razdvojena ta dva pojma?

Jer, doista, zar naši gimnazijalci nisu srednjoškolci i zar gimnazija nije srednja škola?

Naziv gimnazija spominje se uz prve univerzitete u Italiji i Francuskoj (XIII/XIV st.) pored naziva studium generale, universitas – u doba humanizma – academia. Od XV st. počele su se gimnazijom nazivati i katoličke škole s višim nastavnim planom... U XVI st. u Njemačkoj se gimnazijom nazivala vrsta srednje škole koja je imala karakteristike univerziteta. Iz raznih latinskih (katedralnih, samostanskih, gradskih i dvorskih) škola nastale su u zap. Evropi gimnazije humanista, a potkraj XVIII st. naziv gimnazija dobiva općenitiji karakter (potcrtao autor Odredbom pruske vlade od 1812. gimnazijama se proglašavaju one škole koje pripremaju učenike za univerzitet. Tu odluku prihvatile su i druge njem. zemlje, zatim Austrija i Rusija. Pored naziva g. održavali su i latinske nazive kao npr. Lyceje i college u Francuskoj... grammar school u Engleskoj... high school u SAD...“ (Opća enciklopedija III, Zagreb 1977.)

Ukratko li se na sadržinu „članka“, vidjet ćemo da novinarka za 250 godina postojan-

ja subotičke gimnazije kaže da je „prava mala revolucija u do sada poznatoj historiji obrazovanja“ (!?), zatim da „od autora koji su se do sada bavili historijom Gimnazije nema sumnje da rad Marka Peića spada u najiscrpnije i veoma studiozne (sic!) analize... u celini već objavljen u nedeljniku „Dan“ 23. avgusta 1995. godine“ (rad je dug inače dvije stranice; sastoji se iz ponavljanja niza već poznatih faktografskih podataka o subotičkoj gimnaziji u XVIII. stoljeću, završava se pitanjima za koja on smatra da ih treba istražiti, a na koja je u odgovarajućoj literaturi već odavno odgovoreno; u članku je data i reprodukcija izvještaja učenika za 1828. godinu, što, valjda, treba sugerirati arhivsku podlogu članka, iako je reprodukcija tog izvještaja preslikana s 12. stranice „Izveštaja u povodu 244. godišnjice gradske gimnazije“, Subotica 1991.), koji se inače kritizira u tom članku, itd. itd. Novi-

narkin „članak“ biserno završava sudom, kako beogradski Pedagoški muzej kaže, „da nisu retki slučajevi da pojedine sredine precene starost svojih škola“, što se, po novinarici, eto, „potpuno nepotrebno dogodilo i ovde, preteći da preteranost preraste u stav o političkoj i nacionalnoj superiornosti“, da su to učinili oni „koji ne shvataju da se obrazovanje i umetnost ne meri isključivo godinama starosti (a što je za Beograd najveći problem, op. a.) i da je duhovna klima koju treba da stvori institucija poput Gimnazije suviše tanana i osetljiva stvar da bi bila poverena ljudima koji su njenu slavu i dostojanstvo spremni da menjaju za prolazni trenutak dnevne politike.“

Premda je „Žig“ prošlog ljeta javno otvorio polemiku o pitanju starosti gradske gimnazije, gdje je pokazano da se subotička gramatikalna škola s pravom može **sadržinski** smatrati gimnazijom, nije zgoreg ponoviti argument koji je svojedobno iznijet u „Subotičkim novinama“, a to je kontinuitet.

Naime, svaka društvena pojava ima svoj razvoj. Deplasirano je danas kazati da antička atenska demokracija (koja se smatra kolijevkom moderne demokracije) nije bila demokracija jer robovi, žene i starci u njoj nisu sudjelovali; da Engleska nije domovina ustavnosti jer se engleska Magna carta iz 1215. godine ne može smatrati ustavom u suvremenom smislu, da je Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca nastalo 1918. a Kraljevina Jugoslavija tek 1929. godine itd. itd. Isto tako se ne može osporiti da je osnivanje gramatikalne škole u Szent Máriji 1747. godine **ishodište** današnje gradske gimnazije, jer se ne mogu pitanja broja i vrste predmeta ili sadržaja nastave u 1747. godini mjeriti aršinima XX. stoljeća!!

Ono što je najbitnije u određivanju neke godišnjice jeste određivanje kontinuiteta neke pojave, a taj kontinuitet nedvojbeno postoji u slučaju subotičke gramatikalne

škole iz 1747. i suvremene subotičke Gimnazije. To potvrđuje i slučaj beogradskog Sveučilišta. Naime, kao godina osnutka ovoga službeno se uzima 1841. godina kada je tzv. Velika škola (ili Licej), inače osnovana 1838. godine u Kragujevcu, premještena u Beograd, a tek je 1905. godine reorganizirana i pretvorena u sveučilište u humboldtovskom smislu te riječi.

Pored svega ovoga, nameće se i problem odgovarajućeg čuvanja najstarijih dokumenata subotičkog arhiva (malo kojem Subotičaninu nije poznata nedavna „afera“ najprije nestalih, a potom iznenada pronađenih dokumenata iz gradskog Istorijskog arhiva, koji se inače tiču i spornog perioda gimnazije!). Zapisnici (protokoli) gradskog magistrata su prvorazredan povijesni izvor i za historiju gradske gimnazije, jer doista malo gradova u Vojvodini ima tako dobro sačuvanu gradsku arhivu (nažalost, još uvijek nedovoljno istraženu)!

Srednjoškolac – gimnazijalac

Gemini - commerce

SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, Telefoni: 51-093, 52-087

Veliki izbor:
ceramic pen, tehničke
olovke, dvodelne i trodelne garniture,
vodootporni markeri, signiri

vlč. Stjepan Beretić, autor novog molitvenika „Slava Božja”

ŽIVI ČOVJEK JE SLAVA BOŽJA

Izdavač molitvenika je Izdavački odjel Instituta „Ivan Antunovića” • Ovim molitvenikom će i naraštaji najmlađih vjernika doznati za biskupa Budanovića • Molitvenik je naprosto okrenut svakidašnjim i svečanim trenucima u životu pojedinca, obitelji i Crkve

Prisutnost molitvenih knjiga u Bačkoj ima dugu povijest. U kojoj kući, ili čija 'majka' u obitelji nema neku od „svetih knjiga”? Katolički molitvenik „Slava Božja”, čiji je autor naš sugovornik, je prva molitvena knjiga na hrvatskom jeziku koja je izišla u Bačkoj nakon 50 godina. Ova činjenica sama po sebi dovoljno govori o veličini i značaju ovoga pothvata. S druge strane, sva dosadašnja aktivnost hrvatskih katoličkih svećenika na planu pisanja i izdavanja očitovala se kroz postojeće institucionalne okvire koji imaju dugu tradiciju (kao što su list „Zvonik” i prije njega „Bačko klasje”, kalendar „Nova subotička danica” i „Zbornik Ivan Antunović”), a ovaj je molitvenik u tome nešto sasvim kvalitativno novo. Inače, vlč. Stjepan Beretić je biskupski vikar, Bački arhiepiskop, župnik župe sv. Terezije u Subotici, te glavni i odgovorni urednik crkvenonarodnog kalendara „Nova subotička danica”.

Pedeset godina u Bačkoj nije izdan molitvenik. Kako tumačite tu činjenicu?

S. B.: Istina je. Pedeset godina nije izdavan molitvenik na hrvatskom jeziku u Bačkoj. Jedan od razloga je bio u tome što su se poslije Drugog svjetskog rata molitvenici mogli nabavljati iz Hrvatske. Izbor je bio veliki. Tako nije bilo potrebe da izdajemo svoje molitvenike. U isto vrijeme je u Bačkoj tri puta izdan molitvenik na mađarskom jeziku. Iz Mađarske nije bilo moguće uvoziti knjige religioznog sadržaja. Istina je i to da je izdavanje knjiga i časopisa na mađarskom jeziku bilo življe u Jugoslaviji nego u Mađarskoj. Tako su vjernici mađarskog jezika u Bačkoj dugi niz poratnih godina bili bolje opskrbljeni molitvenicima i katoličkim tiskom nego u Mađarskoj. Kada je šezdesetih godina oživio katolički tisak i u Hrvatskoj, vjernici hrvatskoga jezika u Bačkoj bili su u mogućnosti pratiti najkvalitetnije časopise i novine. Imali su prilike doći do najvršnjih molitvenika. Stanje se promijenilo 1991. Iz Hrvatske ne dolazi nikakav tisak. Nemamo mogućnosti uvesti ni molitvenike.

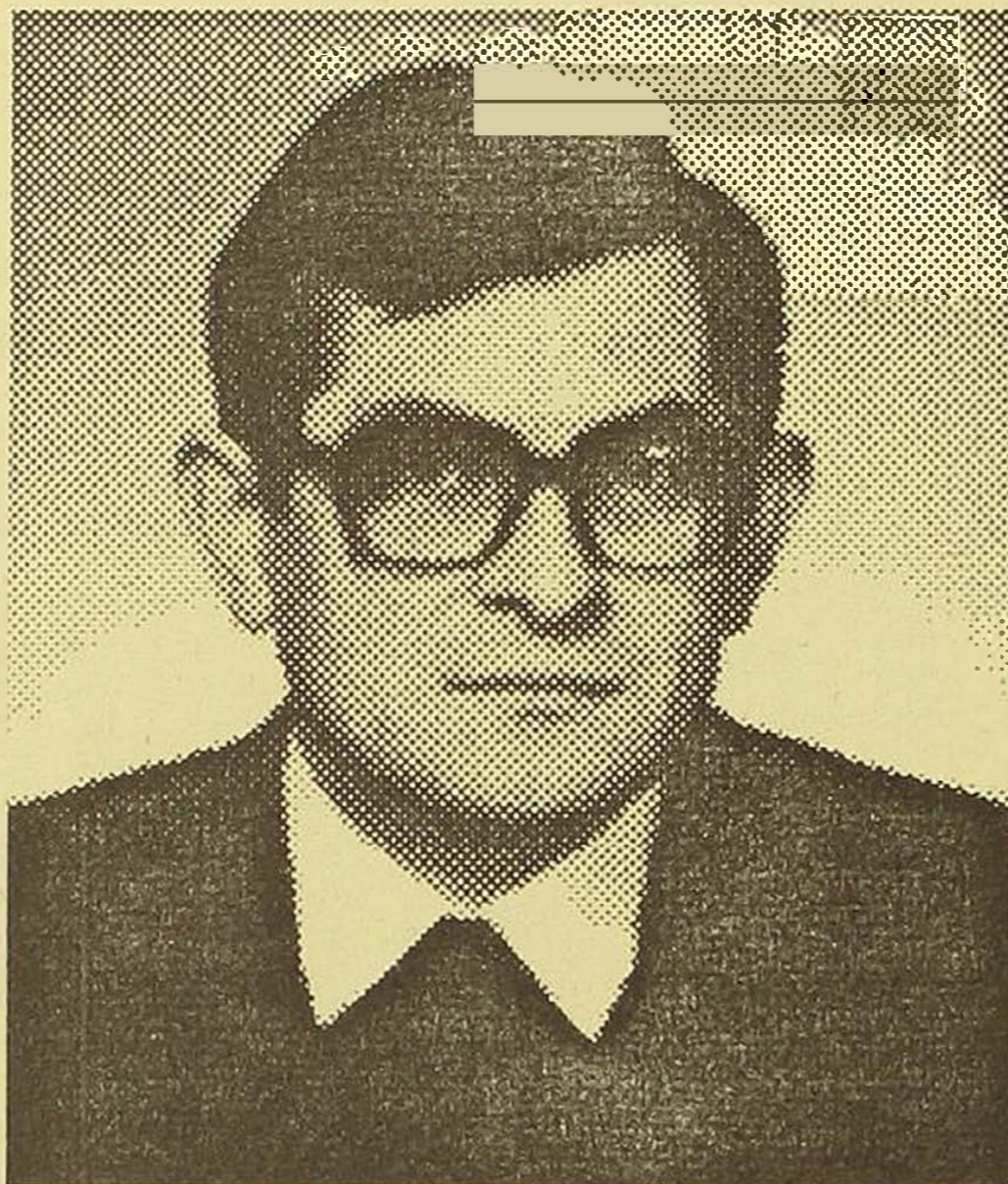
Molitvenik se tražio

Je li u tome razlog da se sada izda molitvenik?

S. B.: Upravo je u tome razlog za izdavanje molitvenika. Nemogućnost da vjernici dođu do odgovarajućeg katoličkog tiska prisilila je ovdašnje svećenike na marljivo pripravljanje i izdavanje mjesečnika „Zvonik” i godišnjaka „Subotička Danica”. Vjernici nam godinama traže molitvenik. Osluškujući želje i potrebe vjernika, svećenstvo je sve više govorilo o potrebi izdavanja molitvenika. Na mjesečnim sastancima svećenika Hrvata i onih koji se u pastvi služe hrvatskim jezikom, odlučeno je da se izda molitvenik. Ostalo je još jedno pitanje: tko će mu biti izdavač, a tko autor?

Jeste li imali pomoćnika u ostalim svećenicima?

S. B.: Zahvaljujući savjetima subraće svećenika i oslonjen na njihovu svestranu podršku prionuo sam na dugi posao. Bio sam sastavljač molitvenika. Naći tiskaru, naći stručnjaka koji će napraviti prijelom, o tome se starao revni župnik subotičke župe svetoga Roka, prečasni gospodin Andrija Anišić. Nije samo on moj pomoćnik. Izdavač molitvenika je Izdavački odjel Instituta „Ivan Antunović”. Cijeli je taj odjel bio angažiran oko molitvenika, kao i oko ostalih izdanja Instituta. Kao što sam za vrijeme sastavljanja molitvenika uživao u bodrenju i poticajima kolega, tako se danas radujem

vlč. Stjepan Beretić

kad vidim njihov ponos i radost vjernika.

Zašto ste se opredijelili za ime „Slava Božja”?

S. B.: Velika je tradicija izdavanje molitvenika na području nekadašnje Kalačko-bačke nadbiskupije. Volim slavnu prošlost ove slavne biskupije. Imali smo molitvenik „Vertao gizdavi”, „Živa rižica”, „Duhovna manna”, „Čovik s Bogom”, „Radost duše”, a od 1902. godine više izdanja molitvenika „Slava Božja”. Lijepim se naslovima ponose i molitvenici iz Hrvatske: „Kruh nebeski”, „Srce Isusovo – spasenje duše”, „Oče, budi volja tvoja”. Činilo mi se, a tako i ostalim našim svećenicima, da je sada vrijeme da izdamo molitvenik koji će bar svojim imenom biti obilježen zavičajnom tradicijom. I doista, biskup Lajčo Budanović je kao prvi administrator nekadašnje Bačke apostolske administrature ostao u najljepšoj uspomeni i kod vijernika i u svećenstvu. I naš pokojni biskup Matiša Zvekanović je u nas mlađe svećenike ulio ponos na velikog biskupa Lajču Budanovića. Bio je on „narodski čovjek”. Osjećao je bilo svoga puka. Osjetio je što znači **slava Božja**. Živi čovjek je slava Božja. I dok ovdje živimo – slaviti ćemo Boga. Brojna izdanja njegovoga molitvenika svjedoče i za popularnost i za vrijednost

toga molitvenika. Novim molitvenikom će naraštaji najmlađih vjernika doznati za biskupa Budanovića i za njegov veliki molitvenik.

Ukorijenjenost u tradiciji

Kojim ste se kriterijem vodili u sastavljanju molitvenika?

S. B.: Moj kriterij je bio: u svemu slijediti ustrojstvo Budanovićeve molitvenika. Biskup Budanović svojim molitvenikom pruža moliteljima veliku zbirku molitava, pouke i molitve vezane za pojedine sakramente. Poučava o crkvenoj godini i pruža lijepu molitvu uz pojedine blagdane. Nabraja različite pobožnosti, predstavlja u našem kraju popularnije svece kroz crkvenu godinu uz molitve pojedinim svecima. Osim toga, registrirao je i objavio veliko mnoštvo crkvenih pjesama. Novi molitvenik u svemu slijedi ustrojstvo stare „Slava Božje”.

Kakva je formalna struktura molitvenika?

S. B.: Uz obilje izvornih molitava iz prvog izdanja molitvenika posuvremenjenoga jezika, u novom molitveniku nalazimo veliko mnoštvo psalama. Za svaki sakrament nalazimo lijepu pouku i savjet, cjelovit obred svakog sakramenta osim Svetog reda, a zatim molitve tematikom vezane uz pojedini sakrament. Sljedeća velika rubrika molitvenika su crkvene pobožnosti, sveci kroz crkvenu godinu, pa sama crkvena godina. Novi molitvenik je naš prvi molitvenik koji spominje narodne i crkvene blagdane vezane za naš zavičaj: materice, oce, dužijancu, nedjelju zahvalnosti. Veliki dio molitvenika posvećen je crkvenim pjesmama, duhovnim šansonama i sličnim skladbama. O ukorijenjenosti u tradiciju govori bački tekst pokajanja, nekoliko pjesama i zahvalna molitva za Staru godinu tj. Svrgodine.

Što daje novom molitveniku značajku suvremenog molitvenika?

S. B.: Prije svega mnoštvo psalama i biblijskih molitava. Cjeloviti obredi svete mise, sakramenta, obreda blagoslova kuće i obreda sprovoda. Molitvenik je naprosto okrenut svakidašnjim i svečanim trenucima u životu pojedinca, obitelji i Crkve. Molitvenik je knjiga koju čovjek vjernik danomice treba, a čovjeku koji ne vjeruje može pružiti prave obavijesti o Bogu i čovjeku.

Vrijeme i ustrajnost

Ljudsko je djelo nesavršeno. Ima ili Vaš molitvenik nedostataka i koji su?

S. B.: Ima. Oni koji ga prvi put uzmu u ruke naći će tiskarskih pogrešaka. Ostale su pogreške i nakon višestruke lekture. Nema nekih molitava koje bi vjernici rado potražili. Zacijelo bi bilo ljepše da je u molitveniku najprije niz velikih katoličkih svetkovina, a onda bi imao slijediti niz svetaca kroz godinu. Ipak, uvjeren sam da je

moštvo prigodnih molitava i njihova ljepotkadra zasijeniti nedostatke molitvenika.

Jeste li Vi kao autor zadovoljni?

S. B.: Koliko god imao cijeli niz lijepih molitvenika kojima sam se mogao poslužiti uadu, koliko god su mi svećenici i prijatelji mogli, ipak mislim da sam radio pionirski psao. Početnik sam. Sada se osjećam kao moj pokojni otac nakon žetve, kada smo u svojoj kući slavili domaću dužijancu. Zado- vnan sam i iskreno sretan. Radujem se što sam i na ovaj način, pomognut pomoću i podrškom prijatelja, mogao pomoći svojoj skupini i svome narodu. Tu sam radost doživio i kod vjernika. Radujem se. Bogatiji smo za jednu knjigu.

Imate li koji projekt na kojem Vi radite, o kojem „Subotičke Danice“?

S. B.: Naredne, 1997. godine se navršava 50 godina kako je prvi puta spomenuta subotička župa i njezin župnik Luka. Volio bih napisati jedan rad o subotičkim župnicima koji su stajali na čelu katedralne župe. Tbi bio moj mali doprinos povijesti župe svete Terezije. Namjeravam napisati i cjelovitu povijest katedralne župe. Ambicija je u ovom vremenu odmiče, množe se i obaveze u općinskoj zajednici, ali i u biskupiji. Vremena nam nisu dovoljno. Samo da je više ustrajnosti!

Tomislav Žigmanov

Promoviran molitvenik „Slava Božja“

Veliki korak

U prepunoj čitaonici subotičke Gradske knjižnice 13. je svibnja održana promocija katoličkog molitvenika i pjesmarice „Slava Božja“, autora vlč. **Stjepana Beretića**, koji je izdao Institut „Ivan Antunović“ početkom ove godine.

Otvarajući promociju vlč. **Andrija Anišić**, načelnik Izdavačkog odjela Instituta, ukazao je na činjenicu da je ovaj molitvenik, pored rada autora i njegovih savjetnika i tehničkih suradnika, plod sloge hrvatskih svećenika. Drugi je govornik, vlč. **Andrija Kopilović**, predsjedavajući Instituta „Ivan Antunović“, u svojem izlaganju akcent stavio na liturgijsko-pastoralnu ocjenu ovog molitvenika.

Molitvenik je odraz liturgijskog rasta života i dinamike jednoga trenutka, jer liturgija je život crkvene zajednice podvrgnut je zakonitostima i promjena. Promjena liturgijska nije nikada slučajnost, nego tokom povijesti Crkve uvijek je izražaj potrebe prilagodbe vremenu i teološkoj misli u kojem nastaje. Ovaj molitvenik je veliki korak i veliki pokušaj upravo te prilagodbe današnjem čovjeku, strogo poštivajući zakonitosti dinamične liturgije suvremene Crkve. Njegova posebnost i velika smjelost autora stavio su nam u ruke, u užem smislu riječi, pravi liturgijski molitvenik, da ne kažem priručnik liturgije Crkve. Cijenim da je to najveći doprinos ovom sadašnjem času života vjerničke zajednice u našoj biskupiji, naglasio je vlč. Kopilović.

Kao uvod u razgovor s autorom, treći izlagač na promociji, novinar **Tomislav Žigmanov**, govorio je o postojanju molitvenika na narodnom jeziku među hrvatskim katolicima u Bačkoj, te ukazao na činjenicu da se prva molitvena knjiga pojavila točno prije 250 godina, u Budimu 1746. Autora Josipa Antuna Knezovića pod nazivom „Liturgijsko nemoise zaboraviti od mene. Ili ti knjizi molitvena koiase zove Put nebeski...“. Zatim je nabrojao još devet velikih molitvenika, te iznio

Iz penzionerske beležnice

Mi, najzad, nečiji ljubimci

Neki M. Minski predviđa da dolazi vreme kada će nas, ljude, kompjuteri-roboti držati za (kao) svoje kućne ljubimce.

Taj M. M., kažu, to je gospodin čija su se mnoga predviđanja obistinila. Verujem (želim da verujem) da se taj čova ne zeza s nama. U ovako ozbiljnoj stvari takvo ponašanje (zezanje) ne očekujem od jednog ozbiljnog Amerikanca. Jer, nama se radi o biti ili ne biti. A biti nečiji ljubimac, makar i kućni, nije mala stvar. Do sada nismo bili takve sreće.

Znači, dobićemo nove gazde! Vreme je. Hvala bogu, najzad će se prema nama neko ponašati – ljudski. Jer, na našim sadašnjim i bivšim (prethodnim) prostorima, to danas nije slučaj.

Dakle, kompjuteri-roboti preuzimaju kompletnu brigu o nama. Hrana, smeštaj. Pažnja, ljubav. Ništa iz računa. I svake večeri izvodiće nas u šetnju. I neće nas onda huškati (kao današnje naše gazde) jedne na druge, tj., neće dozvoliti da se zalećemo na druge kućne ljubimce. Osim, eventualno, na neke (dobre) mačke. To može.

A šta će biti sa našim današnjim gazdama – vlasnicima? Pa, ako je u tim kompjuterima-robotima usađeno (ugrađeno) osećanje za pravdu, onda će naše današnje gazde biti smeštene – TAMO. Tamo, gde se oni, na primer, sigurno nikad neće prehladiti, jer tamo nikad, nikad nije hladno. Naprotiv. Tamo neprestano gori veliki, večiti oganj.

TAMO će naše današnje gazde, zbog „zasluga“ prema nama, odmah i oberučke biti primljeni. Bez prijemnog.

Marko Subotički

Pravnički kutak

Međunarodno kazneno pravo (I.)

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije gotovo ne silazi sa stranica tiska. Zasigurno je da neće biti suđeno svim zločincima, ali je zato sigurno da pripadnici različitih paravojnih i regularnih skupina koji su činili zločine neće moći sigurno hodati na svom teritoriju ili inozemstvom, jer se ne zna kada će i koga vlasti „svoje“ zemlje isporučiti ovome sudu, a osobito će biti rizično putovanje izvan granica „svoje“ države.

Čitateljima „Žiga“ ćemo stoga u nekoliko brojeva govoriti o nekim normama međunarodnoga kaznenoga (krivičnoga) prava koja su ispitno pitanje svakoga tko studira pravo u našoj zemlji.

Međunarodno ratno pravo je glavna grana međunarodnoga krivičnoga prava (značajnija suvremena pitanja su još otmice zrakoplova i trgovina drogama). Od davnina su u odnosima među državama postojale norme koje su regulirale određena ponašanja u vezi s vođenjem rata. Sve od početka XIX. stoljeća to su uglavnom bila običajna pravila, a od Bečkog kongresa (1815.) međunarodnim ugovorima. Premda su važnije konvencije o nekim pitanjima donijete početkom ovoga stoljeća, te između dva svjetska rata, tek je nakon II. svjetskog rata načinjen kvalitativni pomak.

Statutima međunarodnih vojnih sudova (u Nürnbergu i Tokiju) za suđenje ratnim zločincima do 1945. godine, pored ranije ustanovlje-

nih zločina protiv mira i ratnih zločina, ustanovljen je i pojam **zločin protiv čovječnosti**, nakon čega su 1946. godine Ujedinjeni narodi donijele Rezoluciju, a 1948. i Konvenciju o genocidu, kao najvažnijem kaznenome djelu protiv čovječnosti.

Zločin protiv mira je planiranje, pripremanje, započinjanje ili vođenje agresivnog rata ili rata kojim se krše međunarodni ugovori, sporazumi ili garancije, ili sudjelovanje u nekom zajedničkom planu ili zavjeri, koje su usmjerene na ove djelatnosti.

Ratni zločini su razni oblici nečovječnog postupanja kojima se krše pravila i običaji vođenja rata, kao što su ubojstva, zlostavljanje ili odvođenja na prinudni rad ili koji drugi cilj civilnog stanovništva okupiranog teritorija, ubojstvo ili zlostavljanje ratnih zarobljenika, ranjenika ili bolesnika; nanošenje tjelesnih ozljeda ovim osobama, ubijanje talaca, pljačkanje javne ili privatne imovine, namjerno razaranje gradova i sela, ili pustošenje neopravdano vojnim potrebama itd.

Zločini protiv čovječnosti (eng. **humanity** ovdje znači čovječnost a ne čovječanstvo) su djelatnosti kojima se potpuno ili djelomično uništavaju pojedine nacionalne, rasne, vjerske ili etničke grupe kao npr. ubojstva, istrebljenje, porobljavanje, deportacija i ostala nečovječna djela izvršena protiv bilo kog civilnog stanovništva prije ili za vrijeme rata...

(nastavit će se)

(j. š.)

podatak da je posljednji molitvenik u Bačkoj izišao 1946. godine u Subotici („Božja pastirica. Mali životopis b. Ozane Kotorske s vjenčićem molitava“), što kazuje da se Beretićev molitvenik pojavio nakon 250 godina od izdanja prvog molitvenika i 50 godina od izdanja posljednjeg.

Odgovarajući na pitanja vlč. Kopilovića, autor je pojasnio kako je došao do toga da se prihvati jednog takvog velikog i zahtjevnog posla. Istaknuo je da su najveće novine u molitveniku objašnjenja svih sakramenata i obredne

molitve; molitvenik je prigodan za praćenje sv. mise jer su objavljeni i svi njeni dijelovi. Kod izbora pjesama nastojao je uvrstiti one koje se pjevaju u Subotičkoj biskupiji, a uočeni nedostaci izbjeći će se izdavanjem nove pjesmarice, što je već u pripremi.

Među više pohvalnih govora, **Katarina Čeliković** je ukazala i na priredenu izložbu molitvenika iz knjižnice Instituta „Ivan Kujundžić“, koja se sada prvi puta pojavila u javnosti.

Ivan Kojo

Slaven Bačić: „Povelje slobodnih kraljevskih gradova...” (VI.)

Statusno pravo

Pravo građanstva i konfesionalna pripadnost

Pravo građanstva su u Novom Sadu i Somboru mogli steći rimokatolici, grkokatolici i pravoslavni, dok su u Subotici ovo pravo mogli dobiti samo rimokatolici. Novosadska i Somborska povelja su još dodale da, ako bi za građanina bilo primljeno lice koje nije pripadnik nijedne od navedenih veroispovesti, ono se moralo otpustiti iz reda građana.

Feudalne države su bile staleške zajednice u višeznačnom smislu. Pored istaknute razlike na plemiće, slobodne ljude i zavisne podanike, pravljen je razlika i s obzirom na versku pripadnost. Zato se feudalne države smatraju i konfesionalnim državama. U feudalnoj ugarskoj državi su se staleški razlikovale vladajuća konfesija – rimokatolička i grkokatolička (**Graeci ritus uniti**), usvojena – istočni pravoslavci (**Graeci ritus non uniti**) i evangelici oba obreda (augšburškog – luterani i protestanti; i helvetskog – reformati), trpljena – judaistička (Jevreji) i zabranjena vera – anabaptisti i husiti.

Na regulisanje gradskih odnosa, s obzirom na konfesionalnu pripadnost stanovništva, uticao je opšti pravni položaj veroispovesti u državi. Samo izuzetno je ta regulacija išla iznad toga, na šta su mogli uticati veći broj pripadnika nedominantne religije, njihovo bogatstvo, značaj i sl. Broj stanovništva pravoslavne veroispovesti u Novom Sadu i Somboru, a što je još važnije, brojnost trgovaca ove konfesije, bili su **ratio legis** odstupanja od uobičajenih uslova za prijem u građanstvo, kakvi su postojali u celoj državi. Za Sombor u doba eliberacije se najčešće uzima brojka od dve trećine pravoslavnih i jedne trećine rimokatolika, a slična je proporcija u korist pravoslavnih postojala i u Novom Sadu toga doba. Kod somborskih pravoslavnih vojnika je za dobijanje statuta slobodnog kraljevskog grada, pored brojnosti pripadnika ove konfesije, bila odlučujuća upornost na nepristanje na status vlastelinskih ili komorskih podanika.

U Subotici su pravoslavni u doba eliberacije činili svega oko osminu stanovništva, bez većeg uticaja u celini gradskog života. Malobrojnost i slabost pravoslavne zajednice u Subotici je posledica događaja vezanih za ukidanje subotičkog vojnog šanca 1743. godine, kada je u naselju bilo dve trećine Dalmatinaca i jedna trećina Srba. Naime, u tadašnjem procesu rekonstrukcije Potiske vojne granice, većina pravoslavnog stanovništva subotičkog vojnog šanca nije prihvatila razvojačenje grada, nego se opredelila za nastavak vojničkog života. Zajedno sa manjim delom katolika, oni nisu prihvatili civilni život u komorskom trgovištu **Szent Mária** u skladu sa Ugovorom i Poveljom od 1743. godine i naknadnim ustupcima većine subotičkih katolika koji su se opredelili za građanski život, pa su se nakon pojedinačnog izjašnjavanja, preselili u delove države gde je postojala Vojna granica, koja je pomešana na faktučku austrijsko-turšku granicu.

No, do 1779. godine nije porasla samo brojčana prevlast katoličkog, uglavnom dalmatinskog stanovništva. Posle razvojačenja subotičkog vojnog šanca najuticajnije ljudi u gradu postali su dalmatinski veleposednici koji su čvrsto zauzeli sva najznačajnija mesta u gradskoj upravi. Odlazak srpskih oficira, koji nisu želeli napustiti svoje vojničke privilegije, kao i drugih srpskih čelnika, znatno je oslabio položaj pravoslavnog stanovništva koje se opredelilo za civilni život u Sent Mariji.

Zato sedamdesetih godina XVIII veka u Subotici nije bilo brojnih i imućnih pravoslavnih trgovaca koji bi (kao u Somboru, a posebno u Novom Sadu) materijalno poduprli gradske elibertacione težnje i finansijske zahteve kakve je Marija Terezija imala u doba Rata za austrijsko nasleđe, odnosno u slučaju Subotice, Rata za bavorsko nasleđe.

No, vrlo je značajno da je suprotno normi Subotičke povelje, prilikom popisa subotičkog građanstva 1779. godine, u isti uvršteno i 38 Srba.

Kosi kut

Sadnice

Nedavno su se dva naša čelnika istog imena hvalisala u užem krugu poslušnika. Prepirali su se oko toga tko je, ovoga proljeća, zasadio više sadnica. Riječ je o sadnicama šljiva, krušaka, „tunja i dračova”. Svaki je od njih tvrdio da je više zasadio. Imaju i plan za budućnost. Imaju u planu veliki broj strukova kupusa i drugog povrća.

Grupa nezavisnih poslušnika je ustanovila anketnu komisiju da ispita stanje stvari. Izišli su na teren. Ustanovili su podjednaki broj sadnica kod oba partnera.

Komisija je donijela jednoglasnu odluku da su oba čelnika najveći **s a d i s t i** u našem okolišu. Pa i šire!

P. S.

Sjeme, ako ne istrune, ne donosi ploda!

Josip Temunović

Aforizmi

– Dok smo išli u školu najveći problem bio nam je što smo imali Kapital, a sada nam je najveći problem što nemamo kapital.

– Na zakazane mitinge opozicije, stigla je i pozicija i opozicija: pozicija brzo poče crveniti, a odmah zatim opozicija usta.

– U Srbiji više nema ateista, ako je suditi po radu za vrijeme vjerskih praznika.

– Haag je prinudna i javna ispovjedaonica, gdje nema pokajanja ali ima propisana pokora.

– Hrvatska i Srbija su nakon udaljavanja i zahlađenja sve bliže, čak su se i sljubile – teritorijalno.

– Srbiju od Grčke razdvaja Makedonija.

– Do sada su nam bili krivi uvijek drugi; sada nam ostaje dežurni krivac Drina.

– Prosvjeta je na prosjačkom štapu, a još bi štrajkat' htjela.

Dujo Runje

Upoznajmo Bibliju (III.)

Temeljna knjiga europske civilizacije

Tu želimo pripomenuti nešto važno i značajno. Biblija je nastala u sasvim određenoj geografskoj, povijesnoj i kulturnoj sredini. Nastala je u hebrejskom narodu, Izraelu, koji je sačuvao temeljne značajke svog prvotnog nomadskog porijekla. Stoga u Bibliji nalazimo vrlo razvijen osjećaj za prirodu, za pleme, za narod. Taj je narod – Hebreji, Izraelci, Židovi – naselio jedan uski pojas zemlje, Palestinu. Ona je bila na mostu dviju velikih civilizacija Starog i Srednjeg Istoka, između Mezopotamije i Egipta gdje je bila živa izmjena ne samo trgovine i civilizacije nego i svega kulturnog blaga čovječanstva. Stoga Biblija u neku ruku sintetizira ono ponajbolje što nam u baštinu ostaviše stvaratelji našeg sadašnjeg svijeta. Pogotovo, kad se – zaslugom legendarne Sedamdesetorice, a pogotovo dijelom Kristovih apostola – ucijepila, da ga oplodi, u grčko-rimski svijet. Tako je ona **ušla u temelje naše europske, zapadnjačke civilizacije.**

Biblija je „starija od sebe”

Kad već govorimo o vremenu postanka Biblije, možemo reći da je ona **u prvim svojim stranicama starija od sebe.** Prva tri poglavlja, štoviše prvih jedanaest poglavlja prve knjige Svetog Pisma (Knjiga Postanka) prenose nam **prastaru sliku svijeta** i u njoj nam pružaju **najstariju teologiju povijesti kozmosa i čovječanstva.** Taj nas prikaz, po svojem vanjskom obliku, može i zbuniti jer je određen načinom shvaćanja kako si je predstavljao početak svijeta i čovječanstva čovjek davnih vremena. No u tom vanjskom okviru te nam stranice Biblije pružaju pouzdan nauku o Bogu Stvoritelju; o svijetu kao Božjem stvorenju, o čovjeku koji je „slika i prilika” Božja. Taj je čovjek u isto vrijeme i Božji stvor, ali ga Bog pozivlje i osposobljava da zajedno s njim bude gospodar svijeta te produžuje, kao sustvaratelj s Bogom, Božje stvorenje.

Bilo bi promašeno, u vezi s vanjskim oblikom te poruke, pokrenuti pitanje o navodnom sukobu između suvremene znanosti i Biblije. Dakako, tumačenje Biblije treba da ozbiljno uzme u obzir sigurne podatke znanosti, ali njezina poruka o njima ne ovisi, premašuje ih. Tu valja istaknuti temeljno načelo za razumijevanje Biblije: Bog se u svojoj poruci – s obzirom na njezin vanjski oblik – prilagodio čovjeku, tu poruku upućuje na čovjeku blizak i razumnjiv način. Očito dakle **treba razlikovati** sadržaj poruke i njezin vanjski oblik.

Bonaventura Duda

Hermelin

Modna kuća Subotica

Tel/fax: 024/42-404

Tel: 024/23-866

Kad zasvira tamburica jasna

Senta – varoš kraj Tise, a ka njoj vodi od kada put iz Subotice, zovu ga SENČANSKI PUT, neki i Marksov put, a začudo to je širok put pun drvoreda od kojih su u jesecu maju najljepši kesteni u cvatu. Kako se čaju, i ta moćna panonska reka ima običaj „cveta“ i to se onda smatra dobrim znakom. Ovaj put, baš iz centra varoši Subotice ide po SENČANSKOJ GREDI, kako se zove, a ova greda se završava BAJNATOM, uzvišenju na izlasku iz grada živih, sa koje se grad može vrlo lepo sagledati. Tom „bajnatu“ može se prići i danas zvanom BAJNATSKOM ulicom, čija trasa je zapravo bivši južni šanac grada živih, zacrtan planirano rukom K. L. Kovača još 1785. godine. Iako taj „šanac“ se nije mogao ni popeti na senčansku gredu zbog visinske razlike terena, ali je on ipak kopan, pa čak i prema Senti, jer je grad morao biti zatvoren i imati svoje ulazne kapije. Od svega tog iz prošlosti u prostoru ostala je trasa pomenute ulice i „senčanska trošarina“ – tamo baš kod prela željezničke pruge za Sentu (malte ne svi putevi vode ka Senti i zemljani i gvozdeni i kameni) ili od Sente ka Subotici!

Neovisno kojim pravcem idemo, tim putem se oduvek prolazilo pored groblja. O tome nam svedoče mnogi pisani i crtani dokumenti, a i samo groblje danas. Među pisanim izvorima svakako je zanimljiva zabeleška I. Ivanjija kada spominje da je otvorena nova senčanska nadeno groblje – arheološki lokalitet iz bronzanog doba. To je bila ciglana Titusa Mčkovića, zasigurno plodnog graditelja grada živih. Od nje je ostala samo njegova kuća, sa kulom, slična tzv. „Bogoljvaru“ na Paliću koju je isto tako on projektovao, ali i potkopan BAJIN HAT, tj. breg na kome je sada, opet i u atomsko doba još uvek groblje. To što je oduzeto ovom bregu – gradu mrtvih, ugrađeno je u grad živih u vidu cigle proizvedene od te zemlje.

PALIĆ i BAJIN HAT usput put za Sentu. Zašto se ta „bajnatska“ ulica ne zove BAJNATSKA ULICA po Tumbas Peri Haji koji je sahranjen u ovom groblju, a grob mu nikome niko ni ne zna gde je! Istorija nije

Senčansko groblje

zabeležila ko je bio BAJA po kome je i breg nazvan, ali nisu zabeležili ko je bio HAJO. Istini za volju, poneki tamburaš ga i zna po čuvenju, a jedna skromna publikacija sa naslovom Noć na Paliću beleži da mu je otac bio svirac a deda gajdaš, a on je na svetskom festivalu folkloru u Engleskoj davne ili skore 1952. godine, sa zvukom tambure i benjevačkim folklorom prezentovao Jugoslaviju i zauzeo PRVO MESTO. Tako bar beleži Blaško Vojnić Hajduk, jula 1959. godine. U ovom slučaju kamena knjiga predaka nije zabeležila istoriju ali je zabeležio „Liverpool Echo“!

Pere Tumbas Hajo i Bunjevci u Londonu 1952.

U osamnaestom veku, dok još grad nije bio opasan šančevima, saznajemo prema već pominjanoj belešci iz 1785. godine da je 17. marta 1777. godine izvesni građanin Jovan Matijas sahranjen u groblju kraj senčanskog puta. Lokacija ovog groblja nije istovetna sa današnjom. Ono se nalazilo isto tako van ondašnjeg grada živih, a na prostoru gde se danas nalazi fabrika čarapa „8. mart“, „Dinamo-trans“ ili doskorašnja Plinara dok je još grad Subotica imao gas, tj. isti proizvodio, a koji je osvetljavao i ove sad zvane „stilske kandelabre“. Bio je to prostor prvobitnog senčanskog groblja omeđen današnjim ulicama Lošinjskom, Marksovim

putem i Učkom ulicom. Godine 1822., tadašnji gradski inženjer Vistinger izvršio je plan parcelisanja „Bainog háta“. Na jednom drugom planu iz 1826. godine ovo groblje je označeno kao STARO SENČANSKO GROBLJE, a Ivanji je zabeležio da je 1828. godine, grad živih zatvoren šančevima i senčansko groblje bilo je izmešteno na sadašnju lokaciju – van grada („... s helyetette a várostól tárostól távolabb a Bajnhát-halmon újtemető tüzetett ki...“) Tako je tadašnje novo senčansko groblje, a sadašnje, izmešteno iz grada živih i ponovo došlo na groblje iz bronzanog perioda, na gredu uz-

višenu iznad grada živih. Svaki grad ima svojih tajni, kako grad živih tako i grad mrtvih; o nekim se priča, a o nekim se čuti. Tako je i sa ovim senčanskim grobljem. No, jedno je sigurno: ono je najgradskije od svih gradskih groblja. Bilo je, a delimično i sada ostalo, izdvojeno prema verskim i nacionalnim konfesijama. Katolici, pravoslavci, evangelisti itd. Još uvek se mogu sresti zapisi na nadgrobnim spomenicima – kamenoj knjizi predaka: latinični, ćirilični, pa onda na mađarskom jeziku ili na nemačkom i tako redom. U svom južnom delu doskora zaraslo u korov, koje se sada prekopava bilo je tzv. „sironaško groblje“, bilo je i dečije groblje, pa prema jednom požutelom papiru i groblje samoubica, koji po tadašnjem redu nisu imali pravo pokoja

među ostalim smrtnicima. Bilo je i vojničko groblje, tamo prema istoku, bliže senčanskom putu od koga je ostao jedan zanimljiv nadgrobnni spomenik iz 1849. godine podignut artiljerijskom oficiru J. Paganiniju kojeg su mu podigli, kako je i zapisano, njegovi drugovi a poginuo je u čuvenoj bici na Kaponji. Ostalo je predanje da je bio omiljen kod ženskih srdaca, ali istina je da mu se na groblju i danas uvek nalazi cveće ili venac. Ko ga stavlja? Diskrecija, pa nek ostane i dalje tajna.

Čudna su ta mesta za izbor lokacije grada živih i grada mrtvih, a možda i nisu!

Mr Ante Rudinski

Drugi pišu

Otkrića kulturnog blaga podunavskih Hrvata

U Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu, u ponedjeljak 22. travnja, na dan 96. obljetnice utemeljenja Društva hrvatskih književnika i na Dan hrvatske knjige, predstavljena je treća u nizu knjiga o životu i književnome radu podunavskih Hrvata dr. Ante Sekulića pod nazivom „Književnost podunavskih Hrvata u 20. stoljeću“. Na taj način završena je Sekulićeva trilogija o podunavskim Hrvatima, kojoj je prva knjiga „Hrvatski pisci u ugarskom Podunavlju“ (od 1918.) objavljena 1993. godine, dok je druga knjiga „Hrvatska preporodna

književnost u ugarskom Podunavlju“ (do 1918.) objavljena 1994.

Sve su tri knjige izdanje Sekcije Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog centra PEN-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu, a izašle su u ediciji „Prinosi za povijest književnosti u Hrvata“.

U ime izdavača i u ime Društva hrvatskih književnika brojne su okupljene političke, znanstvene i kulturne djelatnike pozdravili Stjepan Šešelj i dr. Ante Stamać. O knjizi su govorili recenzenti dr. Miroslav Šicel i dr. Stipe Botice, dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Dr. Šicel je upozorio na strukturu djela, na geometrijsku razradenost knjige, prokomentirao je svako pojedino poglavlje, te zaključio da je dr. Sekulić tim djelom popunio jednu veliku prazninu u hrvatskoj književnoj povijesti, da je sa šestotinjak stranica vrlo vrijedne građe obogatilo hrvatsku

književnu historiografiju. Dr. Botica je istaknuo da knjiga ne govori samo o književnosti podunavskih Hrvata u ovome stoljeću, već o ukupnoj hrvatskoj kulturnoj tradiciji toga područja. Podaci u knjizi su vrlo pouzdani – rekao je dr. Botica – iako je izbor tekstova osoban. Knjiga je reakcija autora na dosadašnju nebrigu o podunavskom području, te će biti dragocjena svim budućim istraživačima – završio je dr. Botica.

Na kraju je svima koji su pomogli pri realizaciji vrijedne trilogije zahvalio sam autor, te je najavio svoje buduće projekte. Buduće projekte Sekcije Društva hrvatskih književnika najavio je Stjepan Šešelj, a to će biti prinosi hrvatskih redovnika u inozemstvu hrvatskoj književnosti.

Tanja Picig

(„Glas koncila“, 5. svibnja 1996.)

Naš izbor

Smrt karnevala

Past će sve maske
med četiri crno lakirane daske,
gdje kraljevi i hulje
u crno bulje.

Tako ttra cilik violina
u cjelova pluni i poplavi vina.
A žalosna i modra pepelnica je pala
do nogu mrtvog princa
Karnevala.

Past će sve maske
med četiri crne lakirane daske,
gdje kraljevi i hulje
u crno bulje.

Miroslav Krležu

Dr. Ranko Končar: „Opozicione partije i autonomija Vojvodine 1929 – 1941”, Novi Sad, 1995.

Geneza autonomističkog pokreta (III.)

Burnu 1932. godinu, obilježenu donošenjem „Zagrebačkih punktacija” te vojvodanskih odgovora na njih izraženog kroz „Somborsku rezoluciju” i „Novosadsku rezoluciju”, naslijedilo je nekoliko politički jaloških godina. Čelnici SDK podijelili su se oko mogućnosti zajedničkog nastupa sa srbijanskom opozicijom. Rukovodstvo HSS-a inzistiralo je na opreznoj suradnji sa sve tri vodeće srbijanske stranke, dok su samostalni demokrati pokušavali naći zajedničku nit s demokratima i zemljoradnicima, svjesni oportuniteta radikala koji su na sve načine nastojali formirati vladu a da pri tome ne oblate obraz. Nova režimska formacija Jugoslovenska nacionalna stranka pokazala se nesposobnom zemlju izvući iz ekonomske i političke krize, što je animiralo kralja Aleksandra da pokuša okupiti pod istim krovom sve značajnije političke stranke pod uvjetom pristajanja na šestojanuarski ideološki koncept.

Globalna konfuzija reflektirala se i na prilike u Vojvodini. Somborski radikali predvođeni Jocom Laloševićem lutali su između pokušaja stvaranja Vojvodanske radikalne stranke i nastojanja da se reformiranjem radikalne stranke, artikuliraju parcijalni interesi Vojvodana. Laloševiću poziciju značajno je slabila grupa okupljena oko Slavka Miletića koja je bila lojalna Glavnom odboru Radikalne stranke u Beogradu. Demokrati, uz potporu dijela samostalnih demokrata, tražili su srednju formulu koja bi zadovoljila opozicijski Beograd i Zagreb. Potporu svojim nastojanjima našli su u grupi samostalnih demokrata iz zagrebačke centrale (S. Budisavljević i dr.), koja je bila nezadovoljna Mačekovim odugovlačenjem pregovora.

Ubojstvom kralja Aleksandra 9. listopada 1934. godine nastala su nova pomjeranja režimskih formacija i opozicije. Namjesnik knez Pavle nastojao je u novoj vladi Bogoljuba Jeftića okupiti i predstavnike radikalnog Glavnog odbora, predstavnike

Jugoslovenske muslimanske organizacije i Slovenske ljudske stranke, što su vodstva pomenutih stranaka odbila izuzev radikala Milana Stojadinovića. U novoj situaciji opozicija se ponadala da je smrću suverena stvorena mogućnost osvajanja vlasti, ali se to poduzeće pokazalo nemogućim zbog nepremostivih razlika poglavito očitovanih u svezi državno-pravnog preuređenja države. Predizbore zakazane za 5. svibnja 1935. godine, srbijanska opozicija će ući podijeljena na radikale, koji su se nastojali povezati sa Slovencima i Muslimanima, te demokrate i zemljoradnike koji su pristali da nosilac zemaljske opozicijske liste bude Vladko Maček.

Opozicijske grupe u Vojvodini sjedinjene „Novosadskom rezolucijom” prihvatile su zajednički nastup na izborima. Za njih su naredni izbori pružali mogućnost šire promocije novog vojvodanskog kursa. Za zajedničku vojvodansku akciju kanili su pridobiti predstavnike Mađarske stranke, te predstavnike Nijemaca i Rumunja, ali su rukovodstva nacionalnih manjina smatrala oportunističkim povezivanjem s režimom. Zahvaljujući tisku, radiju a napose aparatu vlasti, opozicija, i pored solidno organiziranog i solidnog nastupa, nije mogla postići više od časnog poraza. Vladina lista dobila je 60,64%, a Mačekova lista 37,36% glasova što je značilo da je Jeftićeva lista dobila 303 zastupnička mjesta u Parlamentu, dok je opoziciji pripalo svega 67. Grupacije oko radikala Bože Maksimovića i ekstremnog desničara Dimitrija Ljotića prošle su nezapaženo na izborima, ne dobivši niti jedno zastupničko mjesto. Rezultati izbora bili su pirova pobjeda Bogoljuba Jeftića koji je, budući nasposoban suočiti se s političkim, društvenim i ekonomskim problemima zemlje, uskoro podnio ostavku na mjesto predsjednika vlade. S druge strane, dr. Vladko Maček je dobivši plebiscitarnu podršku hrvatskoga naroda, a nezadovoljan učinkom srpske opozicije, izdao rezoluciju Seljačko-demokratske koalicije od 2. lipnja 1935. godine, kojom zahtijeva apstinenciju opozicijskih izaslanika najavivši pokušaj samostalnog rješavanja hrvatskog pitanja u Jugoslaviji. Ton rezolucije i način na koji je ona usvojena, bez konzultiranja srpskih članova koalicije, okrenut će dio Srba iz SDK-a protiv Mačeka (Savo Kosanović), a i vojvodansko je rukovodstvo bilo rezervirano što potvrđuje odbijanje Duda Boškovića da potpiše pomenutu rezoluciju.

(nastavit će se)
Kalman Kuntić

Krležijana

Narkoza

Svi artizmi, bez izuzetka, spadaju u vrstu tihog, intimnog ludila. Kakvog smisla ima mučiti se na daskama, pred publikom? Čovjeku se znoje prsti, hvata ga omaglica, a za koga? Za one smokinge, za onu gluhu gospodu, koja nemaju s glazbom ni s pjevanjem nikakve veze. Sve te blamaže pred publikom su perverzno mučenje, niža vrsta strasti, kao svaka narkoza!

(Miroslav Krležu, 1929.)

Imenik rocka

The „Elektric Flag” – neverovatno uticajni, muzički savršeni ali i neshvatljivo i neopravdano potcenjeni američki „super-sastav snova”, osnovan 1967. godine, od (pokojnog) jazz-blues gitariste Mikea Bloomfielda, koji je upravo napustio „Butterfield Blues Band”, i gigantskog (186 cm visok, 161 kg težak) crnoputog bubnjara, pevača i multiinstrumentaliste, Buddy Milesa, kasnije saradnika Jimi Hendrixa. Grupa je svirala retko uzbudljivu mešavinu jazz-rocka, bluesa, soula i elektronske psihodelije. Ostatak ovog velikog i bitnog sastava progresivne rock muzike sačinjavali su: Harvey Brooks (bas-gitara i gitara); Marcus Doubleday (truba i vokal); Barry Goldberg (orgulje); Nick Grevanites (vokal, gitara); Stacy Hunter (saksofon, vokal); Herbie Rick (vokal, gitara, orgulje, saksofon) i Peter Strazza (saksofon i flauta).

Kompletna diskografija:

– The Trip (muzika za istoimeni film Petera Fonde i Jacka Nicholsona)
– A Long Time Comin’ (1968)
– Easy Rider Soundtrack (muzika za film Denisa Hoppera, 1969)

– An American Music Band (1969)
– The Band Kept Playing (1974)

Harvey Brooks – solo:

– The Fabouls Rhinestones (1972)
– Freewling (1973)
– The Rhinestones (1975)

Barry Goldberg – samostalno:

– Chicago Anthology (1966)
– Blowing My Wind (1966)
– Reunion (1968)
– Two Jews Blues (1969)
– Streetman (1970)
– Bary Goldberg And (1972)
– Ivar Avenue Reunion (1973)
– Blast From My Past (1974)
– Barry Goldberg And Friends (koncertni, 1976)

The „Electronic Lights Orchestra” – engleski sastav osnovan 1969. godine, od lidera grupa „Move” (Roy Wood) i „Nightriders” (Jeff Lynne). Roy Wood, od ranije ustoličen kao ekscentrična zvezda rastućeg britanskog undergrounda (svirao je gitaru, violončelo bas-gitaru, klarinet i pevao), i Lynne (vokal gitara i klavir) su okupili i perkusionistu i bubnjara Beva Bevana, duvača Bill Hurta i violonistu Steve Wollama, i kreirali samosvojni zvuk grupe, negde u među-domenu simfo-rocka i elektronskog popa. Bili su vrlo uticajni sastav koji je itekako ostavio traga u muzici svog vremena.

Probrana diskografija:

– Electric Light Orchestra (1971)
– Face The Music (1975)
– A New World Record (1976)

Robert Tilly

Naš književni leksikon

Mileta Đonović (Subotica, 15. studenoga 1943. 2. listopada 1993.), pjesnik, likovni umjetnik, lutaca, boem. Pučku školu završio u rodnom gradu, a u je učio i gimnaziju. Potom je, kako piše u bilješci V-a u povodu njegove smrti, iz ovog grada krenuo svoju životnu avanturu. Odlazio je iz svog zavičaja vraćao se u njega, u krugovima Subotica - Pariz, Subotica - Švedska, Subotica - Hilandar, Subotica - -5, u oba pravca. U velikim krugovima tragao je esnik za samim sobom. Krugovi su se vremenom nanjivali, svodili na zavičaj da bi se na kraju pretvorili u jednu točku, u centar, u pjesniku samom. Sanjao o Ostrvu koje ne postoji na geografskoj karti. O plibi kraj mora, o vrtu. Sanjao je o domu, poslije tanja. Činilo se da je na salašu na Nosi ostvario svoj n. Ali „svijet nam nije dom”, već samo stanište.

Prve pjesme Mileta Đonović je objavio sredinom zdesetih godina, a od 1970. stalni je suradnik „Rukveti”, zatim „Književne reči”, „Subotičkih novina”, te drugih listova i publikacija. Objavio je tri zbirke: „Krugovi okovanog šetača”, „Osvit”, 1976.; „Miletski tesnac”, „Minerva”, 1986.; „Pentagram i Pentokrator”, „Uj Symposion”, 1990. Zastupljen je i nekim zbornicima i drugim publikacijama.

Njegovom preranom smrću Subotica je izgubila prvotnog pjesnika koji je kroz pjesmu strastveno reživljavao čovjekovo vrijeme ispresijecano brojnim dramatičnim historijskim i psihološkim sudarima. Bio je pjesnik čistog lirizma, moderan po izrazu, fleksibilnog jezika, sažet do varničavosti, gotovo elipsonog.

Stigoh pre polaska

*Kružeći spolja i odozgo, još jednom
sebi ponovih:
„Hen to pan - jedno sve”
Bez imena i lika padoh.*

*Lapis i trg -
Rubra pentagramma.
Zamak Svetog Grala
U zimski solsticij.
HELIOS HRISTOS.*

*Šta je to Miletski?
Postoji Tesnac, ili put Neba;
I postoji Tesnac, ili put Čoveka!
Svet je Miletski tesnac.
I postoji*

*PROBRAŽENJE
DEVETI ČAS
Iza Tebe moja svedočenja.*

*Imam vezu odozgo,
Javi se glas u meni -
„Otpušten si u miru”*

PANTAGRAM PENTOKRATOR

*U gradu od juče i danas
U kome stoji i prelama se vreme*

*Na istom trgu sutrašnjice
Sa uglomerom i šestarom u srcu -
Pomislim:
Novo nebo i Nova zemlja.*

Panta rej - Pentagram Pentokrator.

Karta

*Izašao sam
Na kapiju grada
Osećam se
Ko isukani vetar
Iz šume*

*Izvlačim sen
Na ugao ukrštanja*

*Od sad je moja misao
Pritoka autoputa Evropa 5
Mileta Đonović
Priredio: (l. r.)*

Hvala, više ne!

Poštovani gospodine uredniče!

Zahvaljujem se HKC „Bunjevačko kolo” što je u svom subotičkom dvotjedniku „Žig”, od 4. V 1996. godine, broj 47, objavio moje dve pesme pod nazivom: „Sunčani sat” i „Davno nekad”.

Posebno se zahvaljujem gospodinu Lazaru Merkoviću, inicijatoru i bivšem dugogodišnjem uredniku književnog časopisa „Rukveti” iz Subotice, što me se setio kao pesnika, stvaraoca i dugogodišnjeg saradnika i odabrao navedene pesme iz zbirke „Pege na sunčanom satu” za vaš cenjeni „dvotjednik”.

Pa i pored ukazane mi časti, dozvolite mi, gospodine uredniče, da vas obavestim, da ne prihvatam praksu, da se moje pesme objavljuju bez mog odobrenja i uvida. Nadam se da uvažavate razlog zbog kojeg ne želim da moje radove ubuduće objavljujete.

Molim vas da ovu primedbu dobronamerno protumačite i objavite je u celini, u narednom 48. broju subotičkog dvotjednika „Žig”.

U nadi da će tako i biti, ja vam se zahvaljujem!

Subotica 14. V 1996.

Žarko Rafajlović

Gospodine Rafajloviću,

Vi ste u pravu, mada rubrika „Naš književni leksikon” ima za cilj da prikaže panoramu subotičkih pisaca i pjesnika i ne nosi u sebi nikakvu drugu tendenciju.

Nalazite li da ste se našli u lošem društvu mi, Vam se ispričavamo. Nemate razloga da se zahvaljujete HKC „Bunjevačkom kolu”. „Žig” nije njegovo glasilo. HKC „Bunjevačko kolo” je naš izdavač, a uređivačka opcija „Žiga” nadamo se da je vidljiva s njegovih stranica. Uredništvo

Novo priznanje Ištvančiću

Na kraju travnja završenim 5. „Danima hrvatskog filma”, Tavankučanin **Branko Ištvančić**, apsolvant na odsjeku filmske i TV režije zagrebačke Akademije dramske umjetnosti, dobio je vrijedno priznanje. Naime, on je za kratkometražni dokumentarni film „Slavonski žetveni običaji” osvojio nagradu „Zlatna uljanica”, koju na „Danima” dodjeljuje katolički tjednik „Glas koncila” za promicanje etičkih vrijednosti na filmu. Ištvančić je ovaj film snimio prošle godine za Hrvatsku televiziju u Donjim Andrijevcima o žetvenim običajima koji su slični našoj Dužijanci. (t. ž.)

Filmoteka

Poziv za Batmana

Heat („Vrelina”) – Scenario i režija: **Michael Mann**; gl. uloge: **Robert De Niro, Al Pacino, Val Kilmer**

„Heat” je prvi zajednički film De Nira i Pacina. Oni su zajedno glumili samo u jednom filmu: „The Godfather II” iz 1975., ali i tada ni jednom nisu bili u istom kadru i sasvim je moguće da se nisu ni sreli tokom snimanja. Pošto su to dva najslavnija hollywoodska glumca njihov zajednički nastup glavna je atrakcija „Heata”. Slični su po mnogo čemu (godine, rodni New York, italijansko poreklo, Actors Studio) i svakako da se dugo poznaju mada, kako kažu, „ne piju pivo zajedno”. Sa njima dvojicom u glavnim ulogama nema filma koji ne bi za radio novac. Njihov dodatak, filmska dekoracija zvana Van Kilmer, tu je samo zbog trenda posveđivanja mlade teletine da bi industrija radila i kada glumačke zvezde odu u penziju.

„Heat” je trodelna saga o dvojici perfekcionista i megalomana na suprotnim stranama zakona. Ko hoće, može tu i da nađe neke daleke etičke iluzije, ali zaplet je ipak, bez obzira na trodelnu organizaciju, banalan: ko će koga nadmudriti, uz pucnjavu i eksplozije. Otuda uopšte nije jasno čemu trodelnost priče. Ostalo je kristalno jasno. Prvo obojica koriste organizacije, da bi na kraju stvar rešili „muški”, u četiri oka i dva pištolja. Iako između njih postoji neka ne previše skrivena veza, psihologija, motivacija postupaka i karakteri nisu stanovnici „Heata”, pa smislenosti filma ne pomažu ni ekstra glumci. Na stranu to, pobednik ovog duela je u svakoj rundi i na kraju meča onaj koji iz svog života i glave odstrani žene. Samo „muški” muškarac je pravi muškarac (sic!).

Scenarista i režiser Michael Mann do sada je na filmu zapamćen samo po „The Last Mohican”. Dosta je radio za televiziju, gde mu je najveći uspeh bila serija „Miami Vice” (Poroci Majamija, prikazana i kod nas). Za televiziju je snimio film „Made in L. A.” 1989. da bi potom preradio scenario i sačekavši srećnu okolnost visokog budžeta snimio istu priču pod novim nazivom – „Heat”. Njegova režija je pristojna, ali bez ikakve individualnosti. Mann je jedan od brojnih reditelja-tehničara, kako ih naziva Truffaut; zanatlija bez mašte i reditelj čiji je posao koordinacija jednog velikog i skupog projekta ravnog bilo kojoj delatnosti. Kraće, tip koji sa umtenošću nema nikakve veze.

„Heat” je običan muški film, trivijalna zabava bolje odglumljena i bolje dekorisana od brojnih sličnih muško-šovinističkih pamfleta. Upravo, to je divan test za ukus koji o testiranom otkriva mnogo više od njegovog ne-ukusa. O njegovooj vrednosti i smislenosti nelepše govori vic kojim su se De Niro i Pacino zabavljali na temu najskuplje uloge Vala Kilmera – Batmana. Pri snimanju scena sa nasiljem oni su sve probleme, i filmske i etičke, rešavali jednostavnim savetom „Pa zovite Batmana!”.

Zalud. Mann ih nije poslušao.

Pera Marković

Iz sportske prošlosti Subotice

Neuobičajeno je odmah na početku teksta ispričavati se. Međutim, to ovog puta moram učiniti u interesu povijesne istine. Naime, u prethodnom broju „Žiga” u tekstu „Prve sportske novine (II.)” u trećem i

Prve sportske novine (III.)

kai Sport Ujság” („Subotičke sportske novine”). U stvari, to su bile jedne novine. Naime, „Szabadkai Sport Ujság” počeo je izlaziti 20. listopada 1911. godine pod imenom „Vidéki Sport”, ali od 3. broja mijenja

Prestao je izlaziti sredinom prosinca 1912. godine.

Preostali 1. i 2. broj „Vidéki Sporta” iz 1911., te 3-10. broja „Szabadkai Sport Ujság” iz 1911., kao i 1-13. broja iz 1912.

trinaestom redu greškom je otiskana godina 1892., dok je u tekstu ispod snimka zaglavlja „Szabadkai Futár” otiskana godina 1899. Ispravno je, i treba da stoji 1889. Molim čitateljstvo da uvaži ovu moju ispriku.

Kada već govorimo o samom početku sportskog tiska, te pominjemo prva periodična izdanja, moram reći da su iz perioda do I. svjetskog rata pored već pomenutih sportskih listova („Achilles”, „Szabadkai Futár” i „Hercules”) iz prošlog stoljeća, poznata još dva, odnosno jedan: „Vidéki Sport” („Sport u unutrašnjosti”) i „Szabad-

ka Sport Ujság”, a od 4. broja nosi naziv „Szabadkai Sport Ujság”. Izlazio je svakog ponedjeljka, a po potrebi i drugim danom. Glavni i odgovorni urednik je bio **Bela Matković**, profesor gimnazije, a pomoćnik glavnog urednika **Lörinc Limperger**. Izdavači su **Nikola Matković**, profesor tjelovježbe, i dr. **Gyula Franck**. List je tiskan na 4 stranice veličine 30x23 cm u tiskari **Adolfa Brauna**. Od 1912. godine postaje službeno glasilo „Szabadkai Sport Egyleta” („Subotičkog gimnastičkog udruženja”).

godine danas se čuva u Knjižnici „Szécsényi” u Budimpešti, kao i u Biblioteci Matice srpske u Novom Sadu.

Kada je već riječ o početku sportskog tiska, onda je potrebno naglasiti da dnevni i tjedni opći listovi već u dosta ranoj fazi donose informacije o sportu. No, one su sporadične, povremene. Kako se teško utirao put pojedinim sportskim granama, tako je bilo i sa sredstvima informiranja.

(kraj)
Ante Zomborčević

Pjesnik metafora

Sudeći po sve agilnijem Novinsko-izdavačkom preduzeću „Subotičke novine” knjiga se vraća na naše police i osvaja i nadopunjuje našu civilizacijsku potrebu za njom. Naime, ovo je treća ovogodišnja promocija ove kuće, što ne samo ohrabruje nego i obećava bogatu izdavačku produkciju za ovu godinu u Subotici.

U petak 10. svibnja u Gradskoj knjižnici promovirana je nova knjiga pjesama **Milovana Mikovića** „Koreni stvari”.

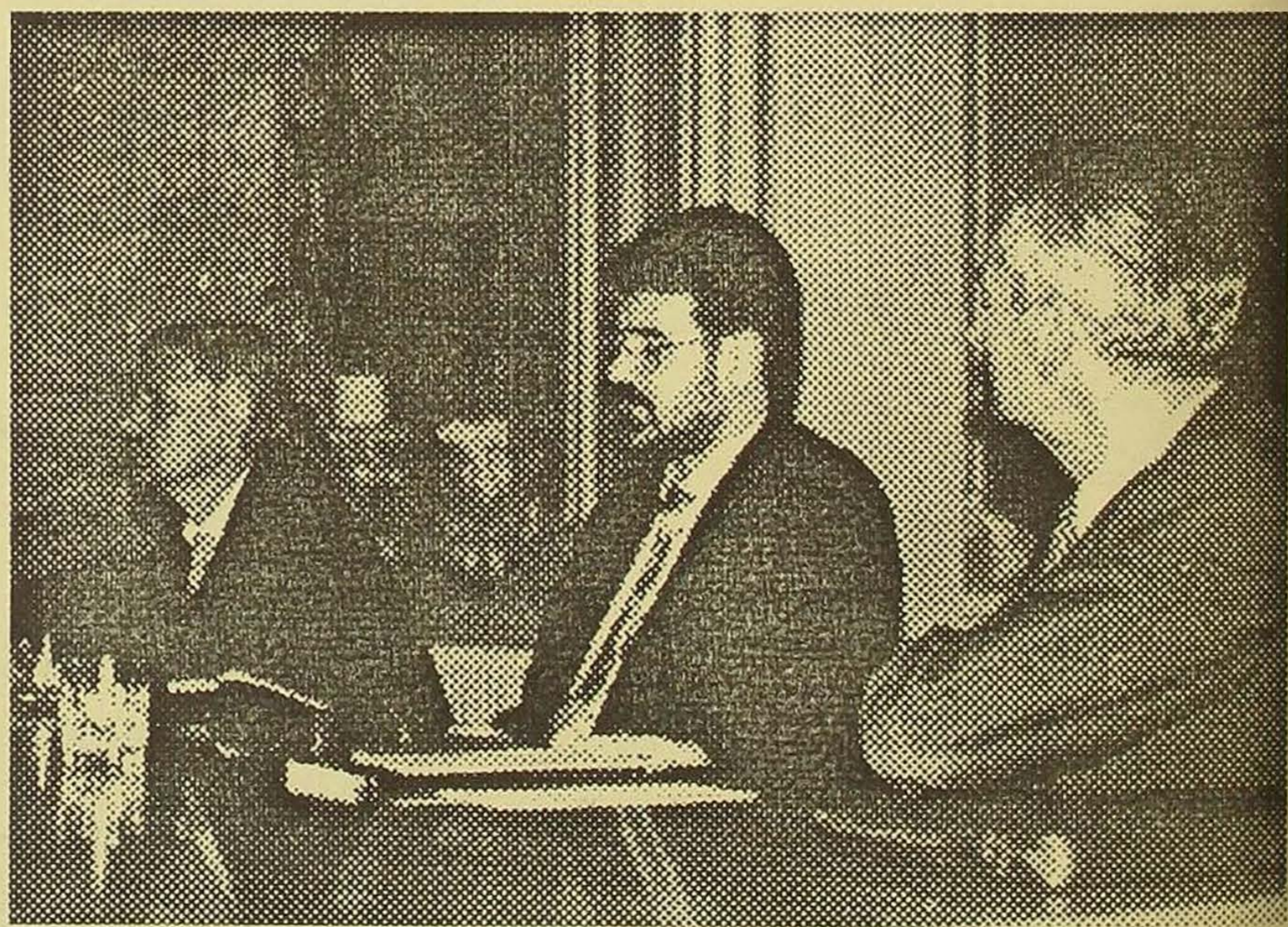
O knjizi su iscrpno govorili književnik **Boško Krstić**, kritičar **Radimir Babin** i autor. „Koreni stvari” je deveta knjiga **Milovana Mikovića** i tako se on uvrštava ne samo u najplodnijeg nego i najznačajnijeg subotičkog stvaraoca srednje generacije. Ovom

knjigom **Miković** ostvaruje na neki način presjek svog stvaralačkog opusa na tragu istraživanja i traženja u ravni odnosa jezika i bitisanja. Sama zbirka obuhvaća tri sadržajno različita ciklusa: poemu „Sveta bačka zemlja”, poetsku maksimu „Pratvari”, i „Sonetni venac”.

U poemi **Miković** gustom metaforom, praćenu slojem refleksije sažima prošlost dajući joj životnost trenutka prožetim povijesnim pasażima preko konkretnih ličnosti. Tako semantički sloj pjevanja na neki način dovodi u pitanje naše poimanje i odnos prema poeziji, u smislu da ona dobiva jedan dignitet težine po sebi i za sebe, što od čitatelja zahtijeva strpljivost i znatnu literarnu kulturu da bi kroz njene slojeve prodro do žile kucavice stiha u odnosu na cjelinu.

U ciklusu „Pratvari” kroz praelemente vode, zemlje, vatre i zraka, pjesnik misaono uranja putem traganja u korijen samog pitanja svrhe, smisla i opravdanja ljudskog postojanja.

„Sonetni venac” je mali podvig autora, s obzirom da je on pored vezanosti, rime, građen i na geometrijkom strogom obliku, pravougaonika. Na žalost, sam prijelom grafički ne omogućuje u potpunosti vizualni kontakt duha i forme.

Ovom knjigom **Miković** se potvrđuje kao pjesnik koji refleksiju dovodi do njene strože forme (a njoj prirodne). Naime, do pjesme o njoj samoj. Detalj u ovoj knjizi dobiva na težini kroz i u cjelini. Možda je tu i mali nedostatak, s obzirom da **Miković** poeziju zatvara; ne daje joj mogućnosti ostatka, i kao da preko redundacije gušimjesta neodređenosti.

Vojislav Sekelj

PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.
Trg Oktobarske revolucije 37
SUBOTICA
Telefon: (024) 25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
Telefax: (024) 26-719

Opasnosti i zaštita zdravlja u poljoprivredi (IX.)

Opasnost od električne energije

Pri radu sa strujom treba raditi vrhovima prstiju, a ne čitavom šakom. Ovo iz razloga što je otpor tela manji ukoliko je kontakt površina čela.

Čovek retko dodiruje dva provodnika i na taj način ne primi celi napon što vlada između provodnika. Češći su slučajevi da se dotiče samo jedan provodnik, pa struja sebi traži provodnik preko zemlje. Pri prolasku kroz telo struja mora da savlada otpor cipela, čarapa i zemlje na kojoj čovek stoji. Otpor tih odevnih predmeta je mali, ali se zbraja i kreće se od 200 do nekoliko hiljada ohma. Najveći otpor pružaju cipele se gumenim podplatom, pa se i preporučuje upotreba takvih cipela na poslovima sa strujom.

Vlaga je najveći i najpogibelniji saveznik struje, jer munjevito smanjuje otpor. U vlažnim prostorijama nije preporučljivo da se radi oko mašina ili aparata na električnu energiju, ali ukoliko se to mora, onda obavezno koristiti zaštitnu opremu, kako niko ne bi nastradao.

Dejstvo električne energije na čovekov organizam

Električna energija pri prolaženju kroz čoveki organizam dejstvuje na više načina:

a) toplinski – pri čemu se telo zagreva, posebno na mestima ulaza i izlaza struje iz tela, do te mere da mogu nastati spoljne i unutrašnje opekotine;

b) hemijski – prolazeći kroz krv dolazi do stvaranja plazme;

c) mehanički – kada struja jakih veličina razbija organizam;

d) biološki – što se ispoljava grčenjem mišića u vreme prolaska struje kroz telo, povećavanjem krvnog pritiska, paralizom disanja i oštećenjem centralnog nervnog sistema.

Sva naznačena dejstva mogu dovesti do teških posledica za zdravlje čoveka, a vrlo često dolazi i do smrti.

Dejstvo struje različitih jakosti

Jedinica mere jačine električne struje je amper, a označava se sa A. Manja jedinica jeste milijamper, a označava se sa mA (milijamper).

Jačina električne struje (mA) i znaci dejstva na ljudski organizam

Od 0,6 do 1,5 mA – početak osećanja, lagano drhtavanje prstiju; od 2 do 3 mA – jako pohtavanje prstiju; od 5 do 10 mA – grčevi u rukama; od 12 do 15 mA – ruke se teško odvajaju od elektroda, javljaju se snažni bolovi u rukama, mogu da se trpe od 5 do 10 sekundi; od 20 do 30 mA – nastupa paraliza ruku sa jakim bolovima i otežano disanje; od 50 do 80 mA – paraliza disanja, početak treperenja srčanog mišića; od 100 do 150 mA – nastupa paraliza disanja, a ako se dejstvo duže od 3 sekunde, dolazi do paralize disanja; iznad 3000 ili 3A – pri dejstovanju dužem od 0,1 sekunde nastupa paraliza disanja i rada srca, paraliza tkiva toplinskim delovanjem struje.

Mr. Ivan Rudinski

Kvalitetnu semensku robu, sredstva za zaštitu bilja, stočnu hranu, dodatke stočnoj hrani, alatke, kućnu hemiju, proizvode od plastike i još mnogo čega drugog, možete nabaviti u:

POLJOPRIVREDNOJ APOTECI

AGROSU

Stari Žednik, Žarka Zrenjanina 11,
tel: (024) 787-043 i

Tornjoš, Maršala Tita 32,
tel: (024) 841-006

Konkurentni smo: cenom, kvalitetom, uslugom, savetom.

Posetite nas i uverite se!

Pripreme za ispit

Ministarstvo prosvete je objavilo zbirku zadataka za kvalifikacioni ispit. Svaki drugi izbor zadataka za pripremu ispita je suvišan. Zato naša rubrika menja naziv i namenu.

Zanimljiva matematika

1.) Pere i Stipan su pre deset godina imali zajedno deset godina. Koliko godina će imati zajedno za deset godina?

2.) Na polici sa knjigama poredana je enciklopedija u pet knjiga. Koliko je rastojanje između prve korice prve knjige i poslednje korice poslednje knjige ako je svaka knjiga debela 5 cm?

Rešenje iz prošlog broja:

5.) 21%

6.) $DE = 3 \text{ cm}$

Žackalo iz „Poljoprivrednika” za poljoprivrednike

Bolje je to

– Tražimo s pravom da padnu cene!
– Bolje bi bilo da padnu oni što su ih podigli!

Istina

– Istina je svetinja moj komšija!
– A ja se čudim odakle toliko ateista oko nas!

Umorni

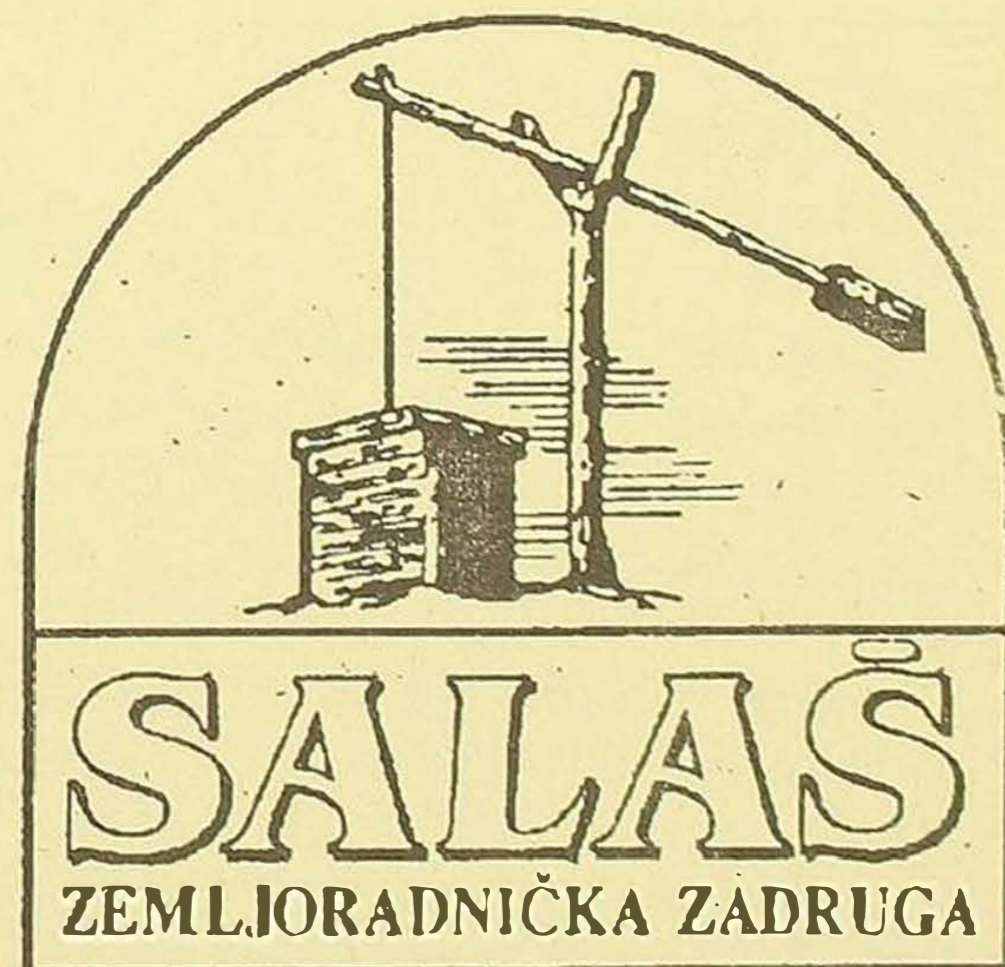
– Komšija, primećuješ li ti da su neki naši rukovodioci veoma umorni...
– Kako to misliš?
– Pa, od umora nikako ne mogu da idu ni s položaja!

Pismenost

– Oni što pišu naše zakone najpametniji su ljudi.
– E, ne slažem se. Ima i pametnijih.
– Na primer?
– To su oni koji nađu rupu da obidu slovo zakona.

Zna se

– U nas je sve jasno i sve se znade:
– Oni što rade i dalje će da rade, a zna se ko će da krade.
(na. vi.)

Ovo (možda) niste znali

Kanibalizam embrija nekih vrsta ajkula!

Jedan američki biolog se zaprepastio kada ga je prilikom seciranja ozlijeđene visokobremenite ajkule za prst ujeo embrion. Za ovo se zainteresirao i kasnije je utvrđeno da ova pojava postoji kod više vrsta ajkula da među visokorazvijenim embrionima jači pojede slabijega. Ovo je protumačeno činjenicom da u materici tih ajkula nastane veliki broj embriona, pa su manje razvijeni hrana većima, za vrijeme dok se još nalaze u materici – piše u mađarskom časopisu „Sport Horgász” (Sportski ribolov).

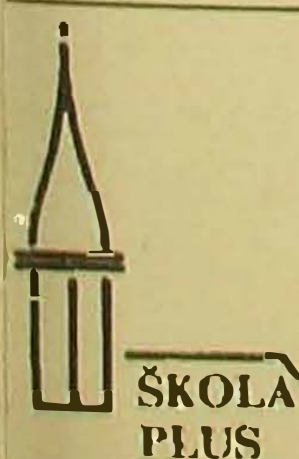
Pojava kanibalizma mladunčadi postoji i kod nekih drugih životinja. Poznato je pri koćenju hijene tek okoćeni jači mladunci pojedu slabijega, čime pospješuju svoj brži razvoj, vrše prirodnu selekciju i reguliraju reputaciju svoje vrste. Zanimljivo je da je tek okoćeno mladunče hijene, koje nije progledalo i ne može stati na noge, u stanju prožderati slabijeg iz istog legla. (Među životinjama koje žive u prirodi nema nakaza!)

Alojzije Stantić

Organizujemo nastavu iz: matematike, stranih jezika, fizike, mehanike, elektrotehnike, maternjeg jezika, poseban program iz metoda učenja i pripremu budućih srednjoškolaca za kvalifikacioni ispit za upis u srednju školu.

Stručnost i pedagoško iskustvo naših nastavnika vode vaše znanje do željenih ciljeva.

U okviru Škole plus vršimo obuku budućih vozača. Vi treba samo da nas potražite, sve ostalo je naša briga. Informacije i prijava kandidata radnim danom od 11 – 16 časova u prostorijama Škole plus, Strossmajerova br. 3 (ispod Muzičke škole) ili na telefon 37-316 u večernjim časovima.

Za ribiče

Gavčica

(gorčak, goavica, mađarski: Szivárvánvos ökle, lat. *Rhodeus sericeus amarus* B.)

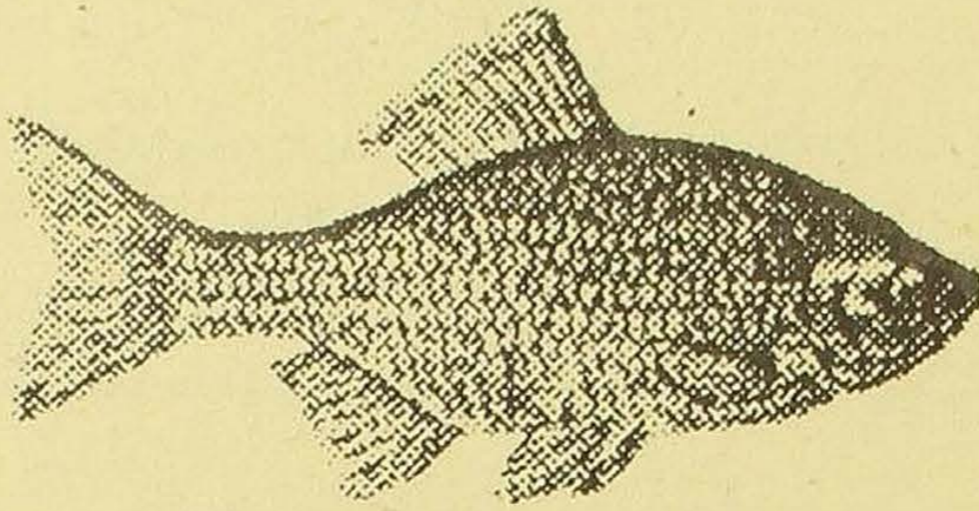
Najmanja je riba iz šaranskog roda, ali zato najljepša i zato zaslužuje da je upoznate. Nažalost crno-bijeli tisak našeg lista ne omogućuje da je vidite u pravoj ljepoti: zelenkasta je sa sivomaslinastim leđima, s plavičastim prelivima boja. Peraje su joj jarkocrvene, a u proljeće mužjaci su obojeni svim bojama duge. U vrijeme mrijesta, od travnja do kolovoza, po tijelu dobija crvenkaste ili crne pjege, a iza glave dvije ružičaste točke.

Kada je u „svadbenom ruhu” u vrijeme mrijesta, ljepotom nadmašuje i neke egzotične akvarijske ribe, pa je neki u njemu rado i gaje.

Tijelo joj se odlikuje visokim leđima, sa strane je spljoštena. Bočna linija joj je poslije 5-6 krljušti nevidljiva. Izrazito je sitna riba, u prvoj godini naraste 2 - 4 cm, u drugoj 3,5 - 5 cm, u trećoj 4,5 - 6 cm... Ako dostigne duljinu 7 - 8 cm smatra se pravim orijašem u svojoj vrsti.

Naseljava stajaće i tekuće vode sve do srednje Europe, a živi u dijelu vode koja je obrasla vodenim biljem i samo u onom dijelu kojeg naseljava i barska školjka.

Hrani se sitnim životinjama (planktonima, larvama kukaca) i mladim izdancima vodenog bilja.

Gavčica je odličan mamac za grabljivice (bandara, smuda, štuku) i tko je lovi mora to činiti s vrlo osjetljivim priborom: laganim štapom, strunom 0,08 - 0,10 mm, plovkom oko 2 g i udicom veličine 20 - 18. Potrebno je dosta umijeća da se ovako lagani pribor uravnoteži olovnom sačmom da mamac potone na dno, a za to se koristi komadić crve-

ne gliste ili mesni crv. Na našem području ima je dosta u pavlovačkom dijelu Krivaje. Kao mamac je odlična zato jer je na udici vrlo izdržljiva i stalno „radi”, čime izaziva grabljivice. Naročito je voli smud.

Zanimljivo je njezino razmnožavanje: ženka kroz trbušnu rasplodnu cjevčicu položi u unutrašnjost odškrinute barske školjke nekoliko desetina ikre. U unutrašnjosti školjke razvijaju se male gavčice i tu ostanu sve dok ne narastu toliko da mogu uzimati hranu. Mrijesti se u više navrata.

Iako je ribiči koriste kao mamac za grabljivice, mislim da ona radi svoje ljepote to ne zaslužuje. Srećom, prilično su rijetka mjesta gdje se može uloviti, pa je zato nepoznata velikom broju ribiča.

Recept za pripremu šarana na riži:

Ovećeg šarana (1 - 1,5 kg) očišćenog posoliti izvana i iznutra, a iznutra ga namazati rastopljenim maslacem. Na ploške isjeći tri osrednje glavice crvenog luka i pirjati ih na ulju dok ne požute, a tada dodati oko 30 - 40 dkg riže i sve skupa pirjati još nekoliko minuta, a zatim na smještu staviti šarana, popapriti ga, politi uljem i dodati malo vode. U pećnici ga polako peći i poslužiti u posudi u kojoj je pečen. Ako želite „obogatiti” okus šarana tada ga tijekom pečenja prelijte sa skorupom, a ako ga nemate može i s vrhnjem.

Alojzije Stantić

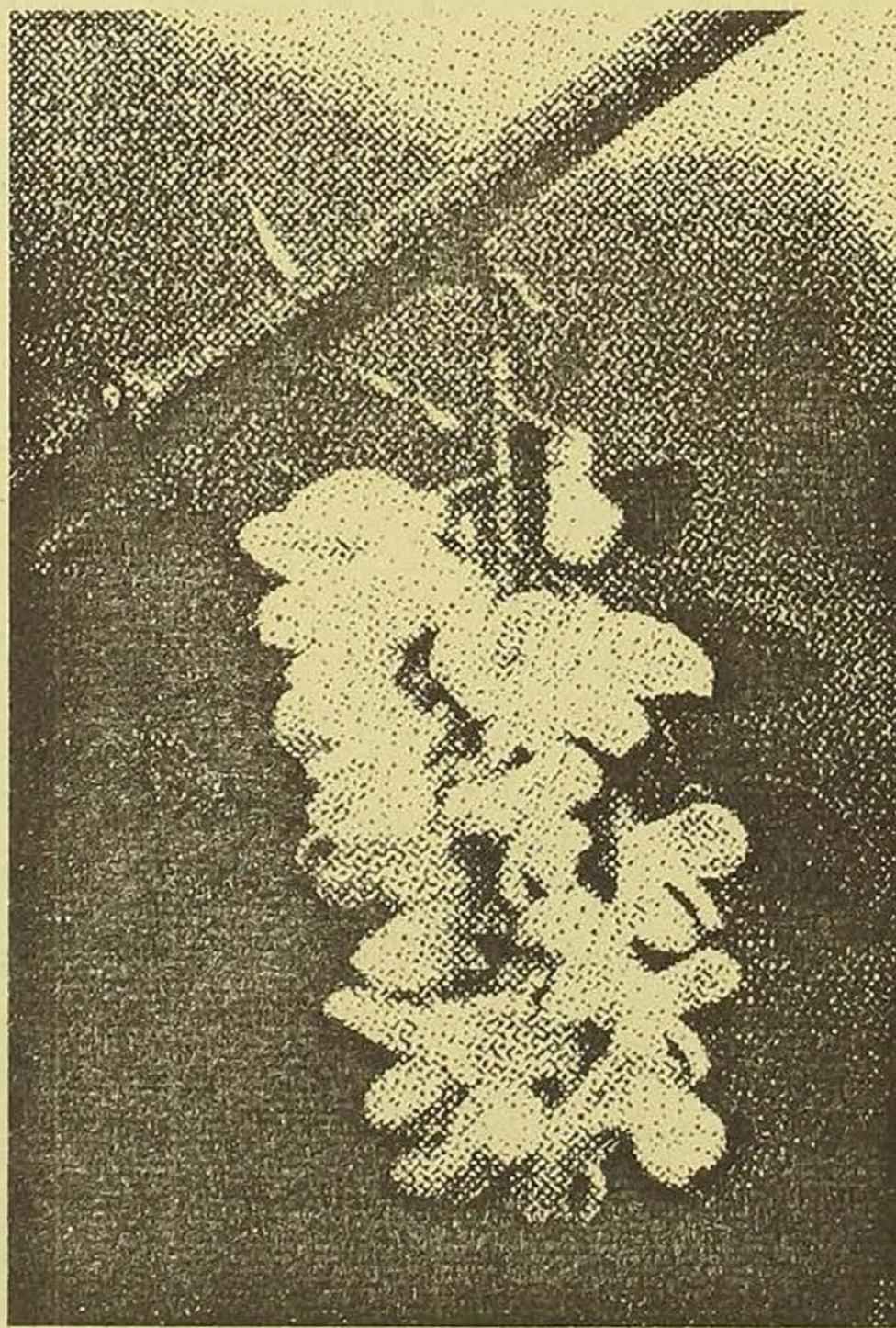
Pčelarstvo

Bagrem najbogatija pčelinja paša

Bagrem (*Robinia pseudoacacia*) potječe iz Sjeverne Amerike, odakle je prenesen u Europu. Po vrijednosti za pčelarstvo, bagremu pripada prvo mjesto. Inače, to je naša najbogatija i dosta sigurna pčelinja paša. Počinje cvasti u drugoj polovici svibnja. Na jednom mjestu bagrem cvati 10 - 12 dana. Najprije počne na zaštićenijim i nižim terenima, a kasnije na višim. Koristeći se visinskim razlikama, može se na nekim mjestima imati raniji i kasnije bagrem. Općenito se smatra da je bagrmova paša u Srbiji stalnija od naše u šumama Subotičke peščare. Na predjelima iznad 700 m ne daje dobru pašu.

Cvjetovi bagrema najjače luče nektar na temperaturi od 22 do 28 C. U toplim mjestima pored reka, bagrem počinje cvasti tri do pet dana ranije nego u ravničarskim prijedelima, a u brdskim rajonima cvatanja kasni dva do tri tjedna. Ova razlika u cvatnji omogućuje pčelarima da u jednoj sezoni koriste dvije, pa i tri bagremove paše, svako uz uvjet da su osposobljeni za selidbu.

Medenje bagremovog cvijeta počinje čim se otvore vršni cvjetovi. Već prvog dana unos nektara po zajednici iznosi od pola do jednog kilograma. Drugog dana unos do-

Bagrem (*Robinia Pseudoacacia*)

stiže do tri, a trećeg četiri do pet kilograma. Naredna dva dana unosi su približno isti kao dan ranije. Već šestog i sedmog dana unos dostiže vrhunac od oko 10 kilograma dnevno, da bi naredna četiri dana opao.

Bagrem može dobro mediti kad rano procvjeta, a i onda kad cvjeta kasnije. Važno je samo da u cvatnji ne prozebe, da je bogat cvijetom i da za vrijeme cvatnje vlada lijepo i toplo vrijeme. Izlučivanje nektara pogoduju tople noći, s dosta jutarnje rose, a dani treba da budu umjereno topli, bez vjetra.

Medenju škodi magla. Manje štode hladni vjetrovi, dok topli suhi vjetar ošuri cvijet, pa medenje može naglo prestati. Osim toga, na medenje bagrema utječe sastav tla, klima i nadmorska visina.

Čist bagremov med, vrlo je svijetao, staklasto proziran. Slabog je mirisa. Po okusu podsjeća na sok bagrema. Vrlo je blag i ugodan. Pčele na njemu odlično zimuju.

Pčelari koji žele koristiti dvije bagremove paše prije seobe trebaju pogledati terene kasne bagremove paše. Tek nakon toga trebaju odlučiti može li se bagremova paša koristiti na dva mjesta. Dvokratnim korišćenjem bagremove paše pčelarenje je znatno rentabilnije. *Ante Zomborčević*

U jeku glavne pčelinje paše Pojačati ventilaciju

Manje iskusni pčelari zaboravljaju da je pčelama u vrijeme bogate paše potrebno pojačati ventilaciju. U protivnom, smanjuju se prinosi meda. Leta na košnici moraju biti širom otvorena, jer poznato je da pčele sakupljaju i u košnicu unose nektar s oko 40 odsto vode. Tijekom složenog perioda prerade nektara u med dolazi do isparavanja suviše vode i oslobađanja toplote. Ako provjetranje nije dobro, pčele same moraju odstranjivati toplotu, čime se dnevni unos nektara znatno smanjuje.

Ante Zomborčević

MIKI
samostalna
vodiinstalaterska radnja

da sve
točca
kako treba

Šarčević Miroslav
vodoinstalater

Primamo sve radove na
vodovodnim instalacijama
kao i održavanje istih...
po zahtjevu stranke
od 8,00-16,00 časova

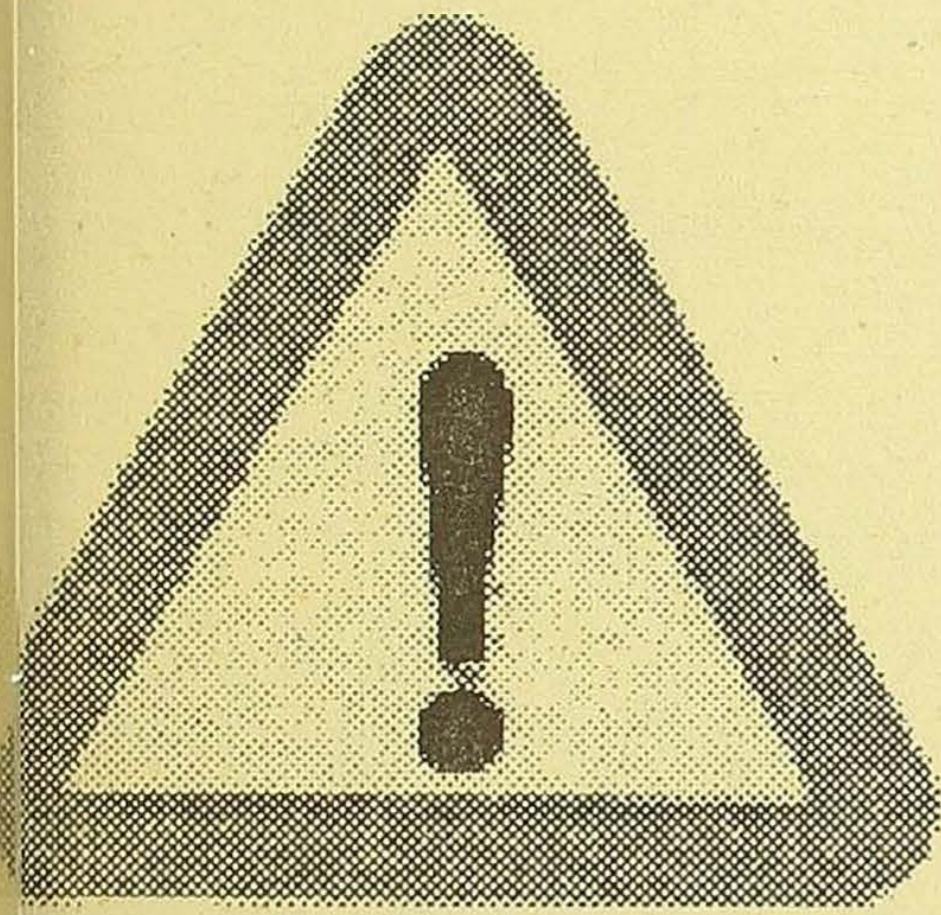
kancelarija:
Tel: 024/ 31-598
Matka Vukovića 4
24000 Subotica

Aforizmi

- Istina je nedovršeni mozaik saznanja.
- I Visina i Dubina – dva predznaka iniju.
- Programirani smo od Iskona; sami se kažnjavamo – sami sebi povlačimo.
- Zloba je k'o bujica: nosi sve sa sobom, a najviše prljavštine.
- U kolotečini života – život sporo teče, ali brzo teče.
- Naši „dobrotvori” su pravi čarobnici – govore iz trbuha.
- I podrum ima svoje stepenice, i... plion!
- Muza Klio je „mužom” iscrpljena.
- Ne „skači sebi u usta”, ako nisi stran u vlastite zube.
- Do velikih visina dolazi se i... puze.

Željko Skenderović

Iz života naših predaka**Hetija (III.)**

Na hetiji su se ljudi skupljali da bi obavili kakvi poslovi il da se vide jedni s drugima i izdivane. Tu su se uvijek našli i svi oni koji su trebali ljudima da pomognu, da njim što god usluže. Zato su na svakoj peci osim dobošara, uvijek bili: latov, strojači, cenzari i „pokretne” zanatlije: oštrač, badogoš, caklar...

Latov je opštinski uručitelj, a u manjim opštinama i poljar. Spise je nosio u savijenoj kožnoj taški – razne pozive il kaka druga pismena (od suda il koje druge upravne službe). Med tolikim svitom on je na peci našo skoro sve kojima je tribo uručiti kaka pismena. Izmed hetija on je pismena nosio po salašima, pa je usput bio i poljočuvar.

Cenzari su posrednici u kupovini i prodaji, a bili su razdijeljeni po strukama: za konje, za marvu (najčešće telad, bikove i volove), svinje, ranu (žito, kukuruz, ječam i sl.), i nekretnine (najviše za trgovinu zemlje). Cenzari su radili il za drugog, kakog trgovca na veliko il za sebe da bi posridovali izmed prodavca i kupca. Svoju uslugu su naplaćivali cenzurinom koju su unaprid dogovorili, a zavisila je od vrednosti kupoprodaje. (Današnji cenzari su zaposleni u agencijama za posridovanje.)

Na svakoj peci je vlado red i znalo se di će se prodati konji, di marva, svinje, ovce, rana i pića. Tamo su bili cenzari za tu robu, a i ljudi su tamo mogli saznati šta pošto ide, jel se cina određivala na licu mesta – danas kažemo prema zakonu ponude i tražnje. Iako ko od ljudi i nije imo potrebu što god kupiti il prodati, rado su

obalazili pecu da bi se obavistili pošto šta ide, a to je svako moro znati jel će prija il kasnije trebati što got kupiti il prodati.

Ako je što god od josaga prodano na kilu, onda su to izmirili na velikoj stočnoj maži kod Mana.

Štrojači su se šetali po peci, svinjskom dilu i lako i' je bilo pripoznat, jel su za ladnijeg vrimenta imali kratke kožne kapute, al uvijek modre dugačke pregače, s jednim krajom zaključane za pojas i sa štapom u ruci. Većinom su štrojili krmače, jel su tušta ljudi sami znali uštrojiti neristove. Ljudi su tako zgađali da štrojači kad dođu u jedan šor imadu što više posla, a najviše su ga imali liti, pogotovo oko Velike Gospojine (Velika Gospa 15. kolovoza), u vrime kad su spremali poljske svinje zatvoriti za ranjenike.

Oštrač je najviše oštrio kojekake makaze, a tocilo je guro na tragaču, na kojem je nogom pokrećo velik točak, a ovaj tocilo s vodom i željeni predmet je začas bio naoštren. Uvijek je imo pune ruke posla, jel mu njegova „oprema” nije dozvoljavala ić od salaša do salaša ko badogoš il caklar.

Sitnije zakrpe na loncima i laboška ma badogoš je opravljao na peci, a s vrimenta na vrime je išo od salaša do salaša opraviti probušene kalajsane (emajlirane) predmete.

Caklar je na peci uradio sitnije poslove, obično ako je trebalo metnuti novo okno na pendžeri. Često je i on išo od salaša do salaša, pa je zaminio razlupana cakla na pendžeru il vratima.

*(nastavit će se)
Alojzije Stantić*

Salon nameštaja „Simp” u Subotici**Šesta izložba slika**

Robna kuća u „Simp” u Subotici, koja je počela sa radom avgusta prošle godine, postala je poznatija među građanima ovog grada, ne samo po asortimanu nameštaja, kojim je bogato opremljena, nego i kao svojevrsan kulturno-umetnički kutak. U Galeriji ove robne kuće svakog meseca se otvaraju izložbe slikara, skulptora, grafičara i drugih umetnika. Do sada su u Galeriji ove robne kuće izlagali pojedinačno i grupno poznati slikari širom Srbije. Recimo, samostalna izložba **Ramile Sarić – Sare**, akademske slike iz Beograda, grupna izložba Likovne kolonije „Brezovica '94”, samostalna izložba slikara **Lasla Dvoraka**, dve izložbe kolonije grupe slikara „Q” sa Palića, čija je druga izložba otvorena ovih dana a trajaće mesec dana.

U naredna izložba grupe „Q” pobudila je veliko interesovanje žitelja Subotice. Svoje radove izložilo je dvadesetak najaktivnijih članova.

Grupu likovnih stvaralaca nazvana „Q” uspešno vodi njen predsednik **Ištvan Terek**, koji je ove godine proslavio 30. godišnjicu umetničkog rada. Grupa je formirana 1983. godine i ima svoju koloniju na Paliću. Cilj formiranja grupe bio je da popuni nastalu prazninu između profesionalnog i raspadnutog amaterskog stvaralaštva. Grupa redovno izlaže širom zemlje i u inostranstvu. Ne vezuje se ni za jedan likovni pravac, kvalitet je njena kohezijska snaga.

Likovna grupa „Q” je jedina grupa u Vojvodini u kojoj ravnopravno stvaraju profesionalni umetnici i amateri. Interesantno je navesti i to da su među najaktivnijim članovima grupe: **Laslo Salma**, **Milić Vuksanović** (iz Peći), **Imre Kotenc**, **Margit Feher**, **Šime Peić**, **Edit Sabo**, a od najmlađih članova ove grupe **Kata Mandić**, koja je, osim sa grupom, imala i samostalnih izložbi.

„Osim toga što organizujemo promocije naših proizvoda, mi u našoj Ga-

leriji otvaranjem umetničkih izložbi, želimo da naviknemo naše građane, da nam dolaze i kada nemaju nameru da kupuju. Tako kuća gradi svoj stil. Posle izložbi raste i promet u našoj kući”, izjavila nam je direktor Robne kuće „Simp” u Subotici.

Ramiz Rašiti

Nama je dovoljno da znate za nas

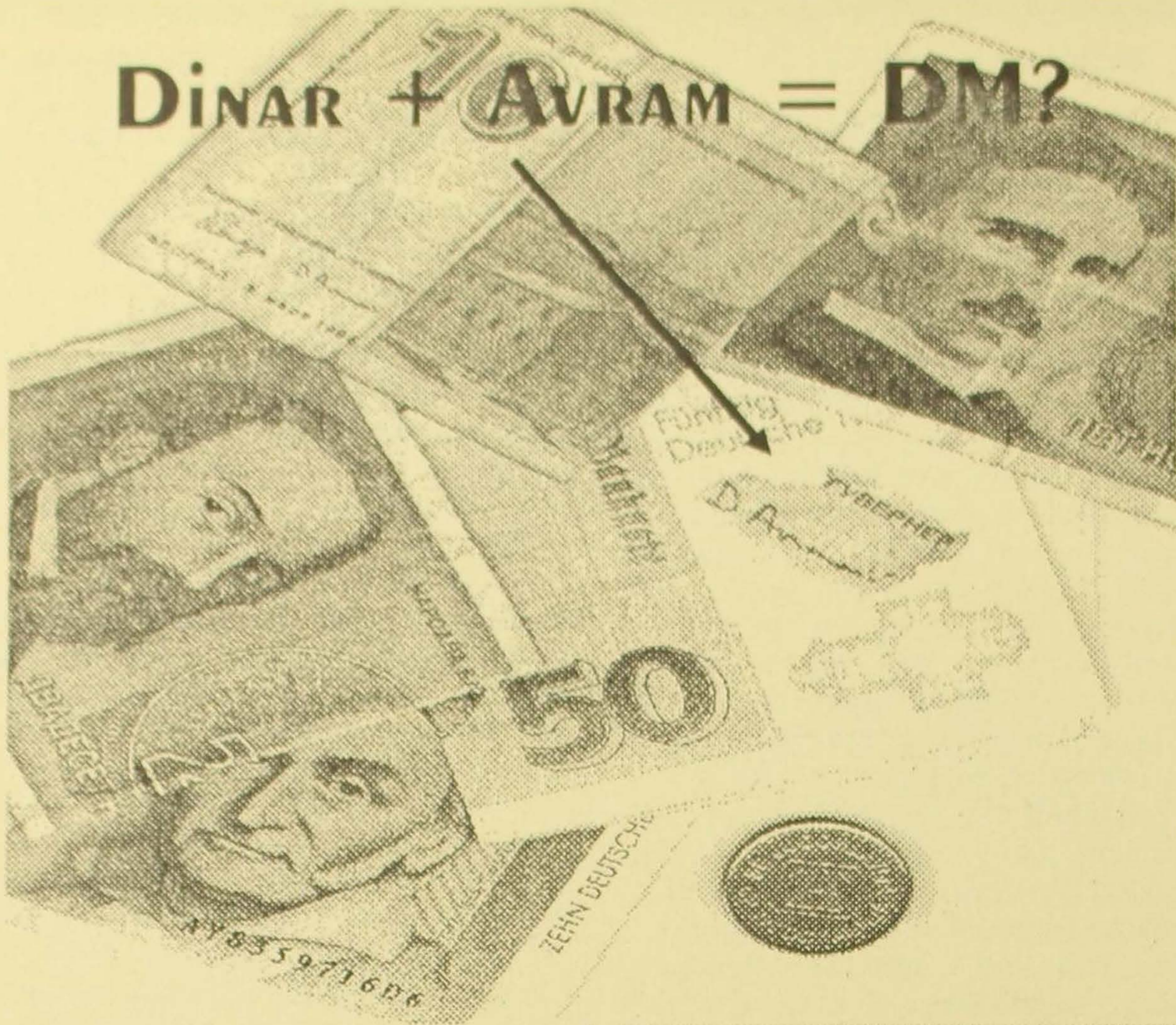
FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadorđev put 1
telefon: (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

DINAR + AVRAM = DM?

Magija kičica

Svoju redovitu proljetnu izložbu 28. članova Likovne sekcije Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo” priredili su u ovoj mjesecu u Vestibilu gradske kuće. Izložbu je u petak 10. svibnja otvorila Olga Šram, povijesničar umjetnosti, a ispred Centra je govorio predsjednik Bela Ivković. Izložba će biti otvorena do kraja ovoga mjeseca. (k. c.)

Tokom nedelje kafana radi od 10 do 24 sata, a svakog dana služi se meni i nude riblji specijaliteti, kao i ostala jela po porudžbini.

„DUKAT-I” takode organizuje svadbe, bankete, poslovne ručkove i slične prigodne svečanosti. Informacije možete dobiti na telefon: 30-136, ili u samoj kafani, Preradovićeve 4.

Iz starog tiska

Šport

Loptanje

Loptanje sa Bunjevcima još uvijek traje.

Trening

Bačka je ovih dana održala ozbiljan trening. Na treningu je potrošeno 2 pečena jagnjeta, 3 kuvane šunke, 6 kila felvagota i 49 l po litara vina. Kako je priteklo 10 deka felvagota i jedan cio jagnjeći but, a u buretu od 50 litara ostalo je po litre vina, to je uprava Bačke izjavila da s kondicijom igrača nije zadovoljna i da će se zbog toga ubuduće održavati treninzi ovakve vrste što češće, kako bi igrači mogli da dostignu formu nekadašnjih asova Bačke: Marka Vukova, Guboša, Čiče, Štuce, Roke Poljakovića itd., a da o formi i kondiciji vođe fudbalske selekcije Gavre Čovića i ne govorimo. Ako igračima ni ti primeri nisu dovoljni, onda treba da se ugle daju još i na slideće članove uprave i kibicere Bačke: Čusu, Miću Pletikosića, Šimu Franciškovića, Dr. Maluševe, Lazu Ivandekića, Remiju Marcikića, starijeg, Dr. Kuntića Marka, Dr. Rapoša i Lošu Stipića.

(Bunjevačko žuckalo, 10. svibnja 1940.)

„DUKAT-I” za Vas

Kafana „DUKAT-I” svake nedelje, u prostorijama HKC „Bunjevačko kolo”, organizuje igranku uz tamburašku muziku. Prilika je ovo, i pravo mesto, za upoznavanje mladih.

Bunjevačka narodna pripovitka Zvoncad na jezik

Popo ispovida prid Uskrs, čeljadi puno, svi dolazu dušu čistit, pa se čovičku pomalo i pridimalo u ispovidnici. Onako traburan odmirio pokoru nikom smutljivom didi, pa ni ne gleda ko se gnizdi iza rašetke samo jedared čuje: cin-cin-cincilin! Pogleda: nika skorena baba došla da se prašta od grija.

- Majko, el to kod vas zvoncka?
- Da gospodine naprišivala sam zvoncad na papuće.
- Božem prosti, majko, pa vi već niste u tim vrimenu da se maškarate.
- Alaj, gospodine, di bi se ja maškarala kad dolazim da prid dragim Bogom položim račun.
- Dobro, majko, dobro, a da šta će vam onda ta zvoncad na papučama?!
- Alaj, gospodine, ja sam još žena rabadžinca makar sam pomalo već vrimešna. Idem ja tako porađivat po kućama, pa prilazim putom i putićom, stazom i stazicom, priko njive i priko ledine, a Bog- otac stvori-

telj nastvaro crvi, mravi i buba, pa ja tako zvonckam i nagoviščavam nek se sklanjaju da i' ne pogazim.

Kad je popo čuo taki divan, on se niki razacoco od drimeža pa veli:

- Majko, šta ste vi i dolazili na ispovid?! Niste vi grišna duša, vi ste blažena žena.

A majka od dragosti zašprljekala:

- Božem prosti, gospodine, to ja znam najbolje, al čini misker imam ja i grija, pa ko velim: bolje je pitat nego zlo mislit.

Popo se začudi:

- 'Ta kaki bi vi grija imali, majko, kad se vi tako svesrdno starate i za crve i za mrave Božije?!

- Znate, gospodine, ja se čuvam da ne zgrišim, al smutipuk me počukljika po jeziku pa kad se sitim a ja već malo naplečkala. 'Tako sam i ovi' poklada unela grij u kuću. Pokerepila se ja sa jetrvom, pa od bisa i od 'ida razglasila da se ona sprendala s komšijom, a ja znam da ništa nije vridan jel sam ga se zato i manila prija nekoliko godina.

- Pa dobro... ne kažem da je to baš lipo, al kad vi tako zvonckate mravima i crvima nije to baš ni pravi grij.

- Znam ja, gospodine, al kad ga ušika smutipuk ne pušta moj jezik baš tako lako. Na Marin bilo prelo kod nas, a ja nalajala na dvi zauve da sam i' s tuđim ljudima zdorila na krevecu.

- Majko cigurno ste malo dublje zamočili jezik u vino, da šta ste mogli na prelu - popo još ne da majki da se utrpa med grišnike.

- Pila, gospodine, pila, da šta sam, al navrka mene smutipuk i kad ne pijem. Evo, sad sam baš trizna triznaca, da kaka bi bila kad sam pošla Bogu na obračun, a dvi moje dobre druge divanu o vašoj kuvarici. Ko bajage ni jedna ne zna s kime je ona rodila to troje lipedičice kad nije udata, a mene smutipuk već počukljiko po jeziku, i bar da sam šapljalala, već zinila na sva usta: alaj druge moje slatke, šta se pravite mikaste kad sav svit vidi da su ta diča pljunuta naš gospodin.

Popo se najedared razdrimo, graknio da ni gavran ne bi tako:

- Slušajte, majko, skidajte vi tu zvoncad s papuča pa i' vežite na jezik, al takim!

Kazivala: Marija Bačlija, rođena Mamučić
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov